

Kosztolanyi Dezso

Edes Anna

Kosztolanyi Dezso

Edes Anna

«Public Domain»

Dezso K.

Edes Anna / K. Dezso — «Public Domain»,

Содержание

KUN BÉLA ELREPÜL	5
A MÉLTÓSÁGOS ÚR, AZ ELVTÁRS ÉS A MÉLTÓSÁGOS ASSZONY	6
FANYAR VACSORA	10
KÜLÖNBÖZŐ IZGALMAK	16
MINISZTÉRIUM ÉS MISZTÉRIUM	21
ANNA	26
Конец ознакомительного фрагмента.	33

Kosztolányi Dezső ÉDES ANNA

“Oremus pro fidelibus defunctis. Requiem aeternam dona eis Domine et lux perpetua luceat eis.

Circumdederunt me gemitus mortis: Dolores inferni circumdederunt me.

Absolve Domine. Benedictus Dominus Deus Israel.

Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo.

A porta inferi. Erue Domine animam eius.

Ne tradas bestiis animas confidentes tibi. Et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

Domine Jesu Christe miserere ei. Christe parce ei.

Domine exaudi orationem meam. Et clamor meus ad te veniat.

Miserere mei Deus. Non intres in iudicium cum famula tua Domine.

In paradysum deducant te Angeli: et cum Lasaro quondam paupere vitam habeas sempiternam.

Oremus. Anima eius et animae omnium fidelium defunctorum per misericordiam Dei requiescant in pace.”

(Rituale Romanum)

KUN BÉLA ELREPÜL

Kun Béla repülőgépen menekült az országból.

Délután – úgy öt óra felé – a Hungária-szállóban székelő szovjetház körül fölrebbent egy repülőgép, átrepült a Dunán, a Várhegyen, s merész kanyarodással a Vérmező felé tartott.

A gépet maga a népbiztos vezette.

Alacsonyan szállt, alig húsz méter magasságban, úgy hogy arcát is látni lehetett.

Sápadt volt, borotvátlan, mint rendesen. Vigyorgott az alant álló polgárookra, s vásott kajánsággal, csúfondárosan még búcsút is intett egyeseknek.

Zserbókat vitt, melyekkel teletömte puffadozó zsebeit, aztán ékszereket, grófnék, bárónék, kegyes, jóteköny hölgyek drágaköveit, templomi kelyheket, sok más egyéb kincseket.

Karjairól vastag aranyláncok lógtak.

Egyik ilyen aranylánc, mikor az aeroplán magasba lendült, s eltűnt az ég messzeségében, le is pottyant a Vérmező kellős közepére, és ott egy öreges úr, régi krisztinai polgár, adóhivatalnok a Várban, a Szentháromság téren, valami Patz nevezetű – Patz Károly József – meg is találta.

Legalább a Krisztinában ezt beszéltek.

A MÉLTÓSÁGOS ÚR, AZ ELVTÁRS ÉS A MÉLTÓSÁGOS ASSZONY

Mikor ennek 1919. július 31-én, délután hatkor híre futamodott, Viza Kornél kikiabált:

– Katica.

A konyhában egy lány állt, kövér, mint a töltött galamb.

Úgy látszik, kimenőre készült.

Már teljesen felöltözködött. Rózsaszín ingblúz volt rajta, fehér szoknya, fekete viaszkosvászonzöv, új lakkcipő. Kézitükrében szemlélgette magát, rizsport hintett zsebkendőjére, ezzel bemaszatolta a dundi-puha arcát.

Hallotta a kiabálást, de nem mozdult.

A csengettyű régen elromlott náluk – már a Károlyi-korszakban —, azóta csak így kiabáltak itt a cselédeknek, vagy kopogtak a dolgozóból, melyet a konyhától vékony vendégfal választott el.

A hang dühösen kiabált.

Erre a lány áthaladt a hosszú, keskeny előszobán, szemügyre vette magát a ruhafogas tükrén, igazgatta haját, és riszálva gömbölyű farát az ebédlőbe imbolygott.

Az ebédlő díványán egy negyven év körüli férfi heverészett, oly elhanyagolt, mint egy csavargó. Gyűrött puhainget viselt, nyakkendő nélkül, kitérdelt, téli nadrágot, toprongyos cipőt. Csak a sasorr meg az arcát keretező fekete pofaszakáll mutatta, hogy mégis valaki.

Kezében a *Vörös Újság* legutolsó számát szorongatta, távol a szemétől, egész a térdénél, mert erősen messzelátó volt. Annaira elmerült az olvasásban, hogy most nem mindjárt vette észre a cselédet. A cikkek már bejelentették a készülő összeomlást, ezzel a címmel: *Veszélyben a proletárhaza!*

Katica közelebb lépett a díványhoz.

– No mi lesz? – dörmögte kedvetlenül Viza. – Hányszor ordítsak? – és hogy enyhítse szigorát, vállat vont fektében.

A lány a lakkcipője orrát bámulta közönyösen.

– Jó – mondta Viza, mintegy magával vitatkozva, elnézően s mégis zordul. – Csukja be az összes ablakokat.

Katica indult.

– Várjon. A redőket is. És a zsalukat is. Értette?

Majd hozzátette:

– Fölkiabáltak.

Ledobta a *Vörös Újságot*, csörgött a hitvány szalmapapiros, mely barnás-füstös volt, mintha valami világégés pörkölte volna össze. Viza fölkel a díványról, s két kezét nadrágzsebébe dugva kitekintett az ebédlő nyitott ablakán.

Lenn sétált az a vöröskatona, aki az előbb fölkiabált, de már oly egyedül és elhagyatottan, hogy nem is gerjesztett gyűlöletet. Apró, csenevész proletár volt, nem is emberhez, hanem egy embrióhoz hasonlított, akinek a vállára szuronyos puskát biggyesztettek.

Az alkony úgy hullámozott a Vérmező lesült, agyontiport gyöpén, mint egyébkor: megaranyozta az Istenhegyet, a Jánoshegyet, és távol jelentősen felcsillogtatta egy templom keresztjét.

A Gránit-lépcső táján kettes-hármas csoportok állodogáltak – a riadt embernyáj, mely hirtelenül pástyor nélkül maradt —, suttogtak, amint mostanában megtanulták, süketnéma jelekkel, a szájuk mozgásáról olvasva le a szavakat.

Mindössze ez jelezte a változást.

Felhő sehol. Álmos levegő nehezedett mindenre, mint nyári zivatarok kitörése előtt, mikor a szél visszatartja lélegzetét, és a természet egy óriási szobának, a fák játékszereknek, az emberek viaszbaboknak rémlenek.

Ebben a benuvatban nem volt se mozgás, se hang, csak egy kép mozgott és üvöltött, az a plakát, mely ezt ordította: *Fegyverbe, fegyverbe!*, az a vad, örült matróz, aki egy lobogót rázott hihetetlen lendülettel, egészen összeolvadva vele, s úgy kitátotta csontos száját, mintha el akarta volna nyelni a világot.

Vizy sokszor elment e falragasz mellett, de igazán sohase merte megnézni. Úgyszólván most nézte meg először nyugodtan, káprázás nélkül, ahogy a leáldozó napot nézzük meg, mely már nem sérti szemünket.

Messze, a Krisztina körúton teherautó vágatott befelé, a tűzoltókocsi sebességével, megrakva gyermekek cifra terhével, akik a Zugligetből, tömegkirándulásról jöttek haza, s gallyakat ráztak, integettek kezeikkel.

A hegy felől énekszó hallatszott, cingár, cérnahangú, unisono:

Föl, föl, ti rabjai a földnek,

Föl, föl, te éhes proletár...

Ifjúmunkások, inasgyerekek, tízen-tizenöten, igazán önzetlen tájékozatlansággal fújták most, amire megtanították őket, az Internacionálét.

Katica a többi szobákban már végzett, az ebédlőben is becsukta az ablakot.

Mikor a lakás minden ablaka be volt csukva, Vizy odalépett Katicához, és valami hideglelős, édeskés mosolykával ezt suttogetta:

– Megbuktak.

A cselédet nem érdekelte a dolog, vagy nem mutatta. De a gazdája eléje állott. Miután felesége még nem jött haza, valakit keresett, hogy kiöntse szívét.

– Katica – ismételte —, megbuktak a vörösök.

A cseléd csak egy csodálkozó tekintettel felelt, hogy az úr ennyi bizalomra érdemesíti.

– A gazemberek – tette hozzá Vizy tárguló orrcimpával, a bosszú édes mámorával.

Alighogy kiejtette ezt, dörömböltek a külső ajtón.

Vizy elsápadt. A levegőbe nézett, mintha a szót keresné, melyet az előbb kimondott, és hogy eltüntesse nyomát, utánanyúlt, mint mikor cigarettafüstöt hessegetünk.

– Majd én – szólta, s hirtelen elhatározással az előszobába ment ajtót nyitni, mintegy a veszedelem elé sietve.

Mindenre elszántan lépkedett.

Ez járt fejében: túszedés, házkutatás, véstörvényszék! És az, amit védelmére hoz föl: húszéves közpálya, szociális lelkiismeret, marxizmus, melyet elvben helyesel, csak túlzó kinövéseit nem!

Már más ember volt. Nem érezte magát a bolsevizmus mártírjának, talán inkább a régi rend áldozatának, mely bizony sokszor háládatlanul mellőzte. Kabátja zsebében megtapogatta szakszervezeti igazolványát. Szerencsére még nem tépte szét, amint délután akarta.

Egy emberke állott előtte a folyosón, vöröshajtokás postáskabátban, melynek gallérja otthonosan ki volt gombolva.

– Méltóságos uram – harsogta az emberke, hangosan, hogy az egész ház lakói meghallhatták —, méltóságos uram.

– Elvtárs – üdvözölte Vizy —, hát maga az, elvtárs?

– Alázatos szolgálja, méltóságos uram.

– Jöjjön be, Ficsor elvtárs.

Így társalogtak igazi világtörténelmi udvariassággal, mindketten bizonytalanul, kölcsönösen előnyt adva egymásnak.

Vizy Kornél miniszteri tanácsos négy hónap múltán most hallotta először régi címét. Egy kis örömet érzett, de egy kis csalódást is, hogy nem azok érkeztek, akiknek jöttére már elkészült. Ficsor pedig, az Attila utca 238. számú ház házmestere le volt forrázva, hogy a ház tulajdonosa még most is elvtársnak titulálja.

A házmester belépett az előszobába, kezét nyújtott a méltóságos úrnak. Vizy megszorította a kezét.

A kezelést a proletárdiktatúra idején Vizy kezdte, aztán mindig Ficsor ajánlotta fel, előzékenységből.

– Megbuktak – lelkenedett Ficsor, még mindig hangosan. – Megbuktak a zsványok. Már szedik a sátorfájukat.

– Hm – hümmögött Vizy, mintha újságot hallana.

– Igen, méltóságos uram, a Váron már künn leng a nemzetiszín zászló. A sógorom tűzte ki.

– Az a fontos – válaszolt kitérően Vizy —, hogy végre béke legyen és nyugalom.

– A szép piros-fehér-zöld – bólongott Ficsor, folytatva a hazafias álmodozását, s oldalt kémlelte Vizy mozdulatlan arcát. – Lesz itt tánc, méltóságos uram, lesz most itt tánc.

Vizy figyelte ennek a szerencsétlennek a vergődését, de elzárkózott, nem felelt.

Ficsor zavarba jött.

– Tudniillik – hebegte – a csengettyű. Most volna egy kis időm. Gondoltam, megcsinálom a méltóságos úréknak.

– Ott a telep – mutatott Vizy a konyha felé.

– Tudom, méltóságos uram – mosolygott Ficsor, aki fájó sértésnek tartotta a föltevést is, hogy ő, a házmester, ne tudná, hol a háziúrék telepe. – Csak egy létrát kérnék.

Katica a szép ünneplő ruhájában bosszúsan hozta a létrát. Üggyel-bajjal helyezték el a szűk, barátságtalan konyhában, mely csak a vakudvarról kapott világítást, és nappal is sötét volt. Ficsor föl akarta csavarni a villanyt. A körte azonban már rég eltört. Gyertyát kért.

Kezében a gyertyával fölkapaszkodott a telephez, a létra tetejéről magyarázta a háziúrnak, mi a csengő baja. Fontoskodva beszélt, túlozva munkája érdemét és értékét, de alázatos tisztelettel, mely által nyilván azt a félszeg helyzetet is igyekezett tompítani, hogy ő pillanatnyilag ily magasan áll, a méltóságos úr fölött.

Az ingó létra tetején, melyet Katica támogatott, mohón látott a munkához. Azt, amit elmulasztott, egyszerre pótolni akarta. Babrálta az elemeket, egyenként leemelte, a konyhaasztalra helyezte. Kapargatta bicskájával a rozsdás drótokat. Az üvegekbe konyhasót tett, vizet öntött.

Ekkor az ajtón újra zörögtek.

Lila pongyolában nyúlánk, előkelően magas hölgy lépett be, hajadonfőtt.

– Kezét csókolom, méltóságos asszony – hajlongott Ficsor a konyhából, s hogy nem kapott választ, megint: – Kezét csókolom.

A nő ekkor sem viszonzta köszönését, fejét félrefordította, bement az ebédlőbe.

Vizy utána.

Itt átölelte feleségét, kitört fékezhetetlen boldogsága. Az örömtől vicsorgott.

– Tudod?

– Mindent. Azt beszélnek, hogy még ma éjjel megszállnak. A románok.

– Dehogy. A nagyhatalmak ezt nem engedik. Nemzetközi megszállás lesz: olaszok, franciák, angolok. Tatár Gábor mondta.

A nő végigsimította szép, borostyánsárga haját. Leroskadt a hintaszékbe.

Üres szemmel nézett maga elé, ahogy szokott, a tárgyakon át, az embereken át, mintha nem azt látná, ami előtte van, hanem valami mást.

– Hol maradtál? Már aggódtam.

– Szaladgáltam. Ezért – mondta Vizyné, s míg lassan hintáztatta magát a hintaszéken, kinyitotta cérnakesztyűs kezét, melyből egy újságpapírba burkolt kis csomagot dobott az asztalra.

- Mi ez?
 - Vaj – szólott az asszony fitymáló mosollyal. – Három zsebkendőért. Ficsor a konyhában zörömbölt: a létrára mászott, hogy visszarakja az elemeket. Viziné kifelé figyelt. Fejmozdulattal kérdezte:
 - Hát ez mit akar itt?
 - A csengettyűt javítja.
 - Most jutott eszébe. Négy álló hónapig könyörögtünk.
 - Maga ajánlkozott.
 - Miért nem dobtad ki?
 - Ugyan.
 - De igen. Ki kell az ilyent rúgni. Vörös.
 - Csöndesebben: meghallja.
 - Hát aztán? Talán nem vörös? Piszok. Bolseviki. No várj csak...
- Vizy erre még nem tartotta elérkezettnek az időt.

Az asszony azonban oly eréllyel, melyet nem lehetett volna várni, fölugrott, az előszobába ment, hogy a házmestert kiutasítsa.

Ebben a pillanatban az elhagyott, oly sokáig halott lakáson végigreszketett a villamoscsengő szava. Diadalmasan és ünnepien, keményen és élesen csörömpölt, életkedvet, reménységet keltve. Ez a friss, vidám acéltrilla lelket öntött beléje, átjárta minden falát, öntudatra ébresztette az egészet.

Vizy benn az ebédlőben gyönyörködve hallgatta. Felesége Katicát kereste, de látta, hogy megint kérdés nélkül szökött ki éjszakára.

- Kész – újságolta Ficsor, s lehajolt, elkapta kezét, és ezúttal sikerült megcsókolnia.

Visszavitte a létrát. Majd sejtve, hogy csengettyű és a kézcsók még nem elegendő, vakmerő bizalmassággal, mint aki valami titkot közöl, a közelébe lépett, és csaknem a fülébe súgta:

- Méltóságos asszony – szemét a földre sütötte —, volna egy lány.
- Micsoda?
- Egy cselédlány.

Viziné azt hitte, hogy a füle cseng, hogy nem jól értette. Rátekintett a házmesterre, mély, titkolhatóan érdeklődéssel. Szeme fölragyogott. Nagyobb örömet akkor sem érezhetett volna, ha egy gyémánt nyakéket ígérnek neki.

- Pesti? – kérdezte.
- Dehogy. Balatoni. Parasztlány. A rokonom.

Az asszony fölízgatódott. Mindig ilyen kéz alatt szerzett lányokról álmodozott, de ilyeneket eddig még soha senki sem ajánlott.

Bűnnek tartotta volna, hogy a fontos kérdést kutyafuttában vitassa meg, ezért a házmestert a konyhába intette, leültette az asztalhoz, ott a lobogó gyertyavilágnál gyóntatta, hosszan tárgyalt vele, egészen meglepődve az uráról.

- Ficsort maga kísérte ki.

Aztán visszatért a konyhába. Az asztalról két ujja hegyével fölemelte Katica zsebkendőjét, megszagolta, undorodva a földre dobta, félretolta kezitükrét, becsukta a vakudvarra néző ablakot, s a vacsorakészítéshez látott: kenyeret pirított, teavizet forralt.

FANYAR VACSORA

Vizyné látván, hogy a külső ajtónál senki sincs, bement az ebédlőbe.

– Mit akarsz?

– Csak próbálok – mondta Vizu. – Szól.

– Hallom.

– Megcsinálta?

– Hallod.

– Remélem, nem mondtál neki semmit.

– Nem. Hagyd már – rivallt rá az asszony, mert Vizu még egyre nyomogatta a csengettyű gombját. – Mit játszol? Olyan vagy, mint egy gyerek.

– Éhes vagyok. Vacsorázni szeretnék.

– De kinek csöngetsz?

– A Katicának.

– Öngyűlölete már réges-rég elment.

– Hová?

– Hová? Hát oda, ahova rendesen. Lófrál.

– Most?

– Most hát.

– De ma senkinek sem szabad az utcán járni.

– Bánja is ez. Megjött a Lajos.

– A Hack?

– A Hack. Az uszályal.

– És mikor jön haza?

– Nem kötötte az orromra. Majd éjfélkor – fakadt ki Vizyné, s hogy izgassa magát, tódította —, majd valamikor hajnalban.

– Vitt kulcsot?

– Azt hiszem.

– Mondhatom, kellemes – szólt Vizu. – Roppant kellemes. Nyitott ajtónál aludni. Akárkit behozhat.

– Érdekes vagy. Úgy teszel, mintha először történnék. Nevetséges vagy – és ingerülten sarkon fordult, becsapta maga után az ajtót, amint Katica szokta.

A konyhában dobálta az edényeket, csörömpölt. Olykor szüksége volt ilyen érzelmi kitörésekre. Miután belefáradt abba, hogy urával együtt mint szövetséges vitassa meg életük nagy, sohase szűnő gondját, efféle zendülésekkel adott kifejezést bosszúságának, pár pillanatra úgy tüntetve föl a dolgot – legalább önmaga előtt —, hogy az ura az oka az egésznek.

Fatálcán bevitte a vacsorát: egy findzsa teát, pár szelet pirított kenyeret, a vaját, melyet délután szerzett.

Vizu, aki délben csak tökkáposztát evett s egy darabka marhamáját, a híg, fűzöld teára pillantott, a gyanús, fekete-sárga kukoricakenyérre, melyet a pirítás se tett kívánatosabbá. Fanyalogva érdeklődött:

– Más nincs?

– Mi volna.

– Nem is terítesz?

– Hiszen este nem szoktunk.

– Mindegy – hagyta helyben Vizu. – Jó így is.

Fejét tenyerébe temette, mint amikor valami nem volt rendben a háztartásban. Sokáig nem beszélt. Gondolatban már kívánta a fehér abroszt, a rózsás porcelántányérokat, az ezüstkéseket,

a metszett borosüvegeket, melyek hajdan ragyogtak ezen az asztalon, hogy vacsorákat adtak minisztériumi barátainak.

– Te nem eszel? – faggatta feleségét.

Vizyné csak ritkán vacsorázott. Évek óta ideges gyomorbajban szenvedett. Betegsége a bolsevizmus alatt a sok izgalom folytán rosszabbra fordult. Gyomrában savanyúságot érzett.

Elővett egy papírdobozt, kiöltötte vérszegény nyelvét, rátett három sötétzöld labdacso, leitta egy pohár vízzel, s összeborzongott.

Annál inkább nekilátott az ura. Az egészséges férfi mohóságával ropogtatta fogai alatt a kiszáradt, keserű-édes kukoricakenyér szeletkéket, melyekre csakhamar fölkenete az öt deka vaját. De máris elfogyott minden. Kopogott a szeme. Kavargatta teáját, zaharint dobott beléje. Cukor híján a zaharint is szerette. Legalább édes volt.

Amíg nagy zajjal hörpintgette teáját, Tatár Gábor kollégájával való találkozását mesélte el, akitől az Úri utcában megtudta, hogy vége, hogy végre vége van, vége. Vége a szociális termelésnek, a forradalmi öntudatnak, nem zaklatják többé a tisztességes, dolgozó polgárságot.

Vizy határtalanul gyűlölte a vörösöket, amire megvolt minden oka. A bolsevizmus alatt koplalt. Mihelyt kitört a kommün, rendelkezési állományba helyezték. Fizetését ugyan az akkor uralkodó fejtelenségben elfelejtették letiltani, de mit vásárolhatott rajta? A háborúban tönkrement. Mindjárt az elején hadikölcsönbe fektette egész vagyonát, kétszázötvenezer aranykoronát, mert föltétlenül bízott a német fegyverek győzelmében. Csak a kétemeletes háza maradt meg, ez se jövedelmezett. Első emeletét, négy szobát, ők maguk lakták, a második emeleti két lakást háziorvosa, Moviszter Miklós és Druma Szilárd, egy fiatal ügyvéd. Házát a vörösök kommunizálták. Ez a ház itt a Mozdony utca tőszomszédságában különben is szemet szűrt a Lenin-fiúknak. Druma Szilárdot túsznak vitték, s két hónapig ült a gyűjtőfogházban, az öreg Moviszternek, a klerikális orvosnak folyton kellemetlenkedtek, Vizyéknel először akkor jártak, amikor feleségét letartóztatták. Felesége egy asztalkendőt rázott ki az erkélyen, azzal vádolták, hogy jeleket adott az ellenforradalmároknak. El is hurcolták a parlamentbe, csak éjfélkor engedték haza, testben-lélekben megtörve. Másnap reggel feljött hozzájuk egy fiatal politikai megbízott, aki nádpalcáját bőrlábszár védőjéből kihúzva hetykén csapkodott a lakásban, elrekvirálta tőlük két szobájukat, az ebédlőt, melyben most ültek, s a mellette lévő szalont. Szerencsére előbb megbuktak, mintsem lakókat küldhettek volna.

De mindennél jobban fájt az, hogy a minisztériumban tétlenségre kárhoztatták. Féktelen politikai becsvágy lakozott benne, s ez táp híján zakatolt, mint az üres malom. E boldogtalan hónapokban csak tengett-lengett. Mogorva, bizalmatlan hivatalnokember volt, annak előtte soha semmibe se avatta feleségét. Most megeredt a szava. A hosszú sétákon a budai hegyekben, vagy itt, míg várták a rettenetes látogatókat, neki tartott szabadelőadásokat politikai “platformjairól” meg azokról a tacsokókról, akikkel megnyomorították a minisztériumot.

Efölött nem volt oly könnyű napirendre térni. Amint megitta teáját, le-föl járkált, az ellenforradalmi eseményekről beszélt, melyek egyszerre megnyugtató, történelmi vereteket kaptak.

– Emlékszel – kérdezgette folytonosan —, emlékszel?

Ismerőseit emlegette, akiket fölakasztottak, a hivatalnokot, aki röpcédulákat osztogatott a templomokban, s ezért a parlament előtti téren kivégezték, a ludovikásokat, a hős ludovikásokat, akiket ezek a sehonnaiak ellenforradalmi “süvölvények”-nek csúfoltak.

– Hát a monitorok. Amikor felrohantak a Dunán sötét füstbokrétával. Épp borotválkoztam. Azt hittük, hogy a kommunisták lövöldöznek. Tatárékhoz szaladtunk föl, a padlásablakból néztük. A Duna-parton úgy nyüzsögtek az emberek, mint a hangyák. Akkor ölték meg szegény Berendet, a híres gyermekorvost.

Várt kicsit, majd folytatta:

– Az úrnapi körmenet az más volt. Valami szemüveges szovjet-alak kerékpáron nekihajtott az Oltári Szentségnek, szidalmazta – azt mondják – le is köpte. Egy pillanat alatt földre teperték, a kapu alá vitték, addig verték ököllel, botokkal, míg ki nem adta páróját. Állítólag egy pincér ütötte agyon.

De a legizgalmasabb, mindennek a megindítója mégis a krisztinai forradalom volt. Ezt mind a ketten színről színre láthatták.

– Te már akkor érkeztél, mikor a teherautóról leszálltak a fekete, göndör terroristák, és sortüzet adtak a templomra. A tömeg sivalkodva menekült az elemi iskolába, ott vöröskatonákat soroztak. Nem láttad azonban az elejét. Én ott voltam. Úgy kezdődött, kérlek, hogy zsebkendőket lobogtattak. Az egész Krisztina tér fehérlett. Megálltak a villamosok, mindenki levette kalapját, a Himnuszt énekelték. Sohase felejttem el. A vörös zászlót leszakították, elégették. Valami szőke színésznő gyújtotta meg a Mária gyógyszertár előtt. Aztán együtt rohantunk haza. Szürke, szeles nyári nap volt. Előttünk egy kislány szaladt, kezében az elefántcsont fedelű imakönyvvel. Szegény, a mi házunk előtt rogyott össze. Nem bírta tovább az izgalmat. Sokáig hevert a járdánkon, mint egy darab fa. Nem tudott magáról semmit. Te hoztál neki egy pohár vizet. Emlékszel?

Már az is gyönyörűség volt, hogy erről ily nyíltan, ily hangosan lehetett beszélni. Vizu azonban nem kapott választ. Felesége csak bámult a semmibe, tágra nyílt, érdekes-szürke szemével.

Hosszú szünet után szólalt meg:

– Holnap megint álmos lesz.

– Kicsoda?

– A Katica. Megint kilencig döglök majd.

– Vagy úgy – szólt Vizu, mert ő még mindig künn járt a tömegben, ahol a történelem erjed, s a sors vaskockái zuhognak. – Mért engedted el? Miért nem vagy hozzá kissé erélyesebb?

– Merek is. Itthagytam – mohón ragadta meg a szót. – Csak láttad volna, milyen gyilkos szemeket meresztett múltkor, mikor arra céloztam, hogy talán mégse menjen el minden este.

Vizyné váratlanul fölugrott, Katica hangját utánozva sápítozott:

– “Ha tetszik, akár vissza se jöhetek.” Ezt mondta a pimasz. Aztán kilibegett az ajtón – és most mutatta – így – és utánozta Katica járását is.

Az ura egy pillanatig döbbenet nézte feleségét, aki végigtáncolt a szobán, s dühében játszott, mint valami különös színésznő valami különös színpadon.

Megszánta őt, s hogy mondjon valamit:

– És te mit tettél?

– Mit? Azt, mint mindig. Nyeltem. Szerettem volna belerúgni abba a vastag...

– Hát bizony, ezek ilyenek.

– Csak zabálnak – kesergett az asszony. – Két pofára. Meg katonáznak. De ez – s az urához hajolt és suttogott —, ez kérlek, beteg is.

– Mi baja?

– Az – mondta Vizyné jelentősen. – Az a baja – s ránézett, rémülten.

– Nem látszik rajta.

– Láttam a fehéreneműjén.

– Hiszen kövér.

– Attól olyan dagadt. A lába, az a puffadt lábikrája. Undorító. Aztán a bátyja is idejárt, az a vad bátyja, a mozdonyvezető. Félelmetes. Valóságos kocsma a házunk. Az ember fél a tulajdon otthonában. Fízett ellenség. Jaj, csak már ne látnám azt a ronda, szőke pofáját. Megváltás lenne.

– És a többiek? – kérdezte Vizu szórakozottan. – Hagyd el: a többiek se különbek.

Vizyné nagy lélegzetet vett, tiltakozni akart, de egyelőre inkább magába fojtotta felháborodását.

Soha, amióta az eszét tudta, nem látott ilyen komisz dögöt. Ez olyan volt, mint a lajhár, és szemtelen és erkölcstelen és közönyös, főképp közönyös. Úgy járt a lakásban, mintha az övé volna, és semmi köze se volna azokhoz, akik itt élnek. Ha reggelente megkérdezte tőle, hogy mit főznek, pimaszul elbiggyesztette száját, csak ennyit felelt: “nekem ugyan mindegy”. Ki hallott ilyet? Ácsorogni sohasem akart. Viatorisznál, a fűszeresnél őneki magának kellett sorba állnia a többi koszos cseléddel, órákig strázsálni tizenöt deka zsírért, míg lába le nem rogyott a fáradságtól. Katica addig mulatni ment a babájával, azzal az undok, tetovált karú hajóslegénnyel, a Hack Lajossal, aki annyi pénzt költött

rá, nem tudni honnan. Pedig beszélt vele szépen is, pirongatta, feddette, parancsolt is neki. Minden hiába. A szó egyik fülén be, a másikon ki. Törődött is azzal, hogy olyan gyöngye, hogy a batyuzásban tíz kilót soványodott, bánta is ez, hagyta őt dolgozni, szaladgálni, padlót vikszelni, a gyalázatos.

Hát a többi.

Kezét ölébe süllyesztve mártírarccal tűnődött, mint akkor, amikor egyedül emésztődött. Azon gondolkozott, hogy a többiek csakugyan jobbak-e?

Az, aki Katica előtt szolgált, semmi esetre. Héring Lujzika lopott, mint a szarka. Mindent lopott, de legjobban a zsebkendőket szerette. El is küldte azonnal, utána inkább nem vett lányt, két hónapig. A pesti iparoslányok általában lopnak. Egyik elemelte aranyóráját, melyet boldogult édesanyjától örökölt, a másik kifejtette dunyháit, elcsent belőlük közel három kiló lúdtollat. A parasztok, mint Varga Örszi, dolgoztak, de befőtteket, fűszereket küldözgettek haza. Aztán ettek. Jézus, hogy ettek. Fölzabálták volna az egész házat. Még takarítás közben se tették le kezükből a kenyeret. Igaz, néha akadt egy túrhető is. Azt azonban az anyja nem engedte szolgálni, vagy a nénje bolondította meg, pár nap múlva elcsalta. A svábok? Azok tiszták de megbízhatatlanok. A tótok? Azok szorgalmasak, de buják. Karolin egyszerre két szeretőt tartott, egy gyalogos őrzetőt s egy már nem fiatal, ismert novellaíró, akit nyaralásból hazajövet szalonjuk díványán találtak.

Ki tudja, mi lakozik bennük? Például a Lidi, az a rút Lidi, az a kis pesztonka, feje búbján azzal a kackiás kóckonttyal. Senki se hitte volna. Csúnya volt, mint az éjszaka. Egy reggel mégis a konyha vértől izamos madracán feküdt, a vérveszteségtől elalélva, hamuszín arccal, már csuklott, mikor a mentők utolsó pillanatban elszállították. Tiltott műtétet hajtatott végre magán. Összeállt az mindenkivel. Ha borért, sörért szalasztották, a kapualjban ölelkezett. Ő volt a krisztinai boltosinasok démona.

Aki nem szajhálkodott, az rengeteg kárt okozott, összetörte a mosdót, vasalás közben kiégette ingjeit, reggeltől estig kornyikált, a Horváth kertben kószált, színházi lapokat olvasott, ábrándozott, eszményi szerelemre gyulladt a budai színpad tenoristája iránt. Ez pletykált, az válogatott, nem evett főzeléket, süteményt, pecsenyét akart, mint ők, folyton a régi helyéről beszélt, ahol a reggelihez is császárhúst kapott. Igen, a Mennyei Margit is ilyen díszes firma volt. Csak az ujja hegyével érintette a tárgyakat, mintha attól félne, hogy bepiszkítja magát, de azért piszkos volt a lelkem, szerette a mocskot, mindig ujjnyi vastag por hevert a bútorokon, poharai ragadtak, kést, villát zsírosan dobta a fiókba. Szerencsére nem sokáig boldogította. Csakhogy mások is hamar elmentek, meg se melegedett a helyük, fél évnél tovább senki se maradt. Ökrös Mihályné csak két óráig. Inkább duplán visszaadta a foglalót. Kísérletezett pedig mindenkivel. Kivett az árvaházból egy leányt, hogy fölnevelje. Hanem az szemtelenkedett csak igazán. Három hónapig se bírta ki vele. Hálát adott az Istennek, amikor botrányos jelenetek után megszabadult tőle. És a Mari és a Viktor és az Ilona, a Tulipán Ilona és az Emma, a Zakariás Emma és a Böske, a Rózsás Böske?

Azon töprengett, melyik is az a Rózsás Böske. Nőket látott maga előtt, szőkéket és barnákat, soványakat és kövéreket, akik húszéves házassága alatt megfordultak házában. Már összetévesztette egyiket a másikkal. Egy fejet lelt, ehhez a törzset kereste, egy törzshöz viszont a fej hiányzott. Kutakodott ebben a furcsa lomtárban. Aztán összecsapta az egészset. Hiába tartott szemlét, nem sok vigasztalót talált, egyetlen valamirevaló cselédjére sem emlékezett. Mindegyik rászédte, visszaélt bizalmával, s neki újra kellett kezdenie a kilincselést, a hajszát egy új lány után, mintha valami istenátka volna rajta. Körülbelül igazat kellett adnia az urának. Az egyik tizenkilenc, a másik egy híján húsz.

Végül mégis az utolsón pihent meg. Katicán, ezt utálta a legjobban, mert mindig az ittlevőket utálta legjobban, akik jelenlétükkel állandóan éreztették siralmas nyomorúságát.

Az ura még mindig sétált a szobában, a tisztviselők holnapi gyűléséről értekezett, akik az új politikai helyzetre való tekintettel állást foglalnak.

Vizyné mintegy mindentől távol gubbasztott. Arca elsötétedett.

De vonásai egyszerre kisimultak. Valami fény sugárzott arcáról, mintha belülről átvilágítanák egy kis gégeorvosi villamoslámpással.

Így szólt:

– Volna egy új lány.

– Nagyszerű – vetette oda Vizu.

– Nagyszerű – gúnyolta az asszony. – Ide se figyelsz.

– Dehogynem. Ki ajánlotta?

– Ficsor.

– És mikor áll be?

– Egyelőre helyben van.

– Hol?

– Itt, nem messze. Az Árok utcában.

– Kinél?

– Valami Bartoséknál.

– Ki az a Bartos? – tünődött Vizu. – Bartos, Bartos, várj csak – s csodálkozva jelentette ki: – Nem ismerem.

– Hát hogy ismernéd? – tört ki Vizyné, aki ma nem bírta el az ura katuska-modorát. – Mért akarsz te mindenkit ismerni? Különös vagy.

– És mi a foglalkozása ennek a Barteknek?

– Először is: Bartosnak – javította ki az asszony. – Bartos: szemlész. Különben fogalmam sincs, hogy micsoda az a szemlész.

– A finánc. Pénzügyőr. Aki egy pénzügyi csoportot vezet. Vidékre küldik ki.

– Igen, ez is folyton úton van. Özvegyember. Két gyerekkel.

– És a lány? Derék, jóra való, szorgalmatos lány?

– Tudom is én. Annyira tudom, mint te. Ficsor azt állítja, hogy kitűnő.

– Akkor mondj föl Katicának.

– Hogy megint magamra maradjak? Köszönöm.

– Hát akkor ne mondj föl Katicának.

– Ficsor – szólt az asszony keményen – egyelőre csak annyit közölt, hogy esetleg meg lehetne szerezni. Esetleg – hangsúlyozta. El kell csalni. Nem olyan könnyen megy az manapság. Aztán ki tudja, lehet, hogy rosszabbat vásárolok be.

Vizu unta a vitát, mely körbe forgott, de ő se bírt kilábolni belőle.

– Miért nem veszel mást? Neked már többen ajánlottak cselédet.

– Kicsoda?

– A Moviszterné.

– A Moviszterné hallgasson. Az csak sopánkodni tud. “Jaj, de sajnállak, édesem, hogy mindig ilyen lányokkal vesződöl, várj, majd én küldök neked egyet.” Két éve hiteget így. Annak csak a színházakon jár az esze. A főpróbákon. Meg az Ady-matinékon.

– És a Drumáné?

– Az, tudod, irígy. Boldog, hogy ilyen bajban vagyok. Lejön ide, gyönyörködni a Katicában. Ő persze könnyen beszél. Az ő Stefije, ha bolond is, mindent elvégez. Még a gyereket is dajkálja. Moviszterék Etelje húsz éve szolgál a doktornál, annál a beteg embernél, a rendelőjében is segít. Az asszony soha sincs otthon. Fele annyi bért ad, mint én a Katicának. A koszt se jobb, mint nálunk. De hát marad. Isten tudja, miért. Szerencse kell hozzá. Ehhez is szerencse kell. Mint mindenhez. Némely embernek van szerencséje. Nekünk nincs. Nem tudom, mit vétettünk. Eh – sóhajtott, s lassan szedegette ki hajából teknősbéka-hajtűit – az ember csak eszi a mérget, fizeti azt a tenger bért, folyton vesződik. Nem érdemes élni.

Vizu is elkomorult. Azt indítványozta, hogy feküdjenek le.

Tízre járt. A villany az ebédlő leeresztett redőnyeinek kiszüremkedett, el kellett oltani, a vöröskatonát megláthatta. Júliusban egyszer fellőtt az ablakukba.

– Mért nem jössz? – unszolta férje, aki már a hálóban vetkőzött.

De az asszony csak állt a hálószoba küszöbén, dermedten.

– Na – tessékelt befelé Víz. – Mi bajod? Kissé ideges vagy.

És elcsodálkozott.

– Gyerek vagy. Mindig ezek a cselédek. Örökké a cselédek. Micsoda kicsinyesség. Mondd, hát érdemes? Egy cseléd miatt? Nem szégyelled magad?

Vizyné bejött a hálóba, vetette az ágyakat. Az ura akkor vette észre, hogy sír.

– Angéla – csitította, és egy székre ülve nézte, hogy rakosgatja a vánkosokat, arcán a nagy-nagy, csillogó könnyekkel, mint a moziban Asta Nielsen. – A te idegzetedet is megviselte ez a szörnyű kor, mint mindnyájunkét. Nem csoda. Pihened kell. De most vége. Új korszak kezdődik, egészen új boldog korszak. Megváltozik az élet. Élünk, újra élünk. Nem közönséges nap a mai. 1919. július 31. Történelmi nap.

Vizyné a haját fátyollal kötötte le éjszakára.

Mindketten lefeküdtek a széles hitvesi ágyakba, melyek már régóta csak az alvásra szolgáltak.

Víz elkattantotta a lámpa kallantyúját.

Sötétség hullt rájuk, árnyékok hullámoztak, a bútorok körvonalai összeolvadtak a falakkal.

Víz riadtan ült föl ágyában.

– Ágyúznak – suttogta.

– Nem – mondta Vizyné, aki szintén fölült.

– De igen, a Vérmező felől.

Már csak a csönd reszketett.

Autók zúgtak a Várba vivő úton, mely politikai változások idején ütőérként mérte a város és ország idegességét. Kutyák ugattak.

– Talán egy autó gumija – magyarázta Vizyné. – Aludj.

Az utóbbi hónapokban eleget hallottak éjjel ágyúszót, úgy tudtak aludni mellette, mint a harctéri katonák.

Az asszony pár perc múlva megszólalt:

– Azt hiszem, mégiscsak meg kell próbálni azt a lányt.

– Meg kell próbálni – ásított Víz. – Úgy teszel, ahogy akarsz. Próbáld meg. Szervusz. Aludj.

Egy darabig vízszintesen, levetkőzve feküdtek egymás mellett, a vékony nyári paplanok alatt.

Majd különös fény gyulladt csukott szemhéjaik mögött, hirtelenül fölálltak, elváltak egymástól, áthágva szobák falait, évek messzeségét, különböző irányokban bolyongtak, nekik is ösmeretlen ösvényeken, immár teljesen felöltözve mindenféle regényes színpadit jelmezekben.

A mindennapi csoda történt meg: álmodtak.

KÜLÖNBÖZŐ IZGALMAK

Vizy Kornél óvatosan aludt.

Összegömbölyödött, mint a sün, hogy minél kevesebb helyet foglaljon el. Párnái fehér fedezéke mögé bújva kétértelmű kijelentéseket tett, mosolygott halálos ellenségeire, a forradalmárookra. Még álmában is taktikázott.

Amint reggel kinyitotta szemét, mint azok az emberek, akiknek előző napon valami örvendetes fordulat megváltoztatta rossz és kilátástalan életüket, gépiesen az elmúlt gondon töprengett, mert amíg aludt, elfelejtette, hogy mi történt tegnap.

Paplanán erre fölfedezte a valóságot, ráismert a már régi örömeire, mely közben megszilárdulván még újabbnak, még érdekesebbnek tetszett.

Ekkor teljes hosszában kinyújtózott és talpraugrott. Éjjeliszekrényén egy pohár víz csillogott, mint a folyékony ezüst. Reggeli nélkül ment ki az utcára. Akik pár nappal ezelőtt látták, utánafordultak. Egy régi divatlap-figura támadt föl holtából. Galambszürke ruhát hordott, patyolatfehér inget, kifogástalan nyakkendőt. Jobbra-balra köszöntötték ismerősök, ismeretlenek.

Csikorgó gomboscipője körül úgy szikrázott a verőfény, akár a kézigránát, melyet eléje dobtak, s az felrobbant, befröccsentve egész alakját vidám arany-tűzzel.

Felesége még lélegzet nélkül, viasz-halvány arccal aludt. Ő nem így ébredt. Rettenetes meglepetés várta.

Azt, amit tegnap este mondott, hogy Katica majd hajnalban jön haza, maga sem hitte komolyan. De mikor kilenc órakor fölkel, látta, hogy az asztal nincs leszedve, még mindig ott a tegnapi estétől a piszkos tányérral. A konyhába szaladt. Itt a táboriágyat összehajtva találta a sarokban, lószőrpokróccával letakarva.

Szobáról szobára bolyongott, nem lelve helyét. Toroka elszorult a keserűségtől. Nézte az ő szalonját. A zongorát sarokba tolták, tükrök heverték rajta, kendőkkel beterítve, mint halálesetek alkalmával. Alatta ruháskosarak. Benn az ebédlőben a szennyosláda, egyik ajtónál a rozoga előszobaszekrény, hogy a prolik elől el lehessen torlaszolni. Miattuk egészen földúlta otthonát. Most a reggeli világításban ez a zsidóvárosi lakás az ostromállapot minden borzalmát éreztette.

Sehol egy függöny, egy festmény. A kopár falakon csak a feszület, melyet férje tiltakozása ellenére sem engedett levenni, meg a pohárszék mellett az a fotográfia, mely Piroskát ábrázolja, egyetlen hatéves kislányát, aki gyertyák, virágok közt fekszik a ravatalon.

Piroska már első elemibe járt. Egy áprilisi délelőttön hazajött az iskolából, fejfájásról panaszkodott, ágyba fektette őt, s mire bealkonyodott, már kiterítették. A fertőző vörheny pusztította el, hat óra alatt.

Az ura elment. Megint járt-járt a világban a maga dolga után, a maga kalandjai után. Tudta róla, hogy csalja őt. Vizyné a kislány halála után szanatóriumba került, ott élt évekig, akkor hidegedett el iránta a férje, azóta csalta őt, udvariasan és finoman, de folytonosan csalta.

Aztán az a bestia se jött még haza. Minden szomorúságát ebbe ölte bele. Kezébe kapta a tollseprőt, söpörgetett, hogy a munka lázában felejtse bosszúságát. Közben arra gondolt, hogy majd mivel fogadja.

Katica ezen az éjszakán a *Trieszti nőben* mulatott, a hajóslegényével. Csak tíz felé érkezett, kócosan, álmosan, száján az elmaszatolódott pirosítóval. Gyöngé borszagot árasztott.

Vizyné fékezve magát, de az izgalomtól reszketve közölte, hogy fölmond, tizenötödikén mehet.

A lány, mint a szemtelen emberek, akiket egyszerre hatalmasan pofon csapnak, ezúttal nem feleselt, némán fogadta a fölmondást, kivette az asszony kezéből a tollseprőt, folytatta a takarítást. Önérzetén esett sérelmét azzal akarta helyrehozni, hogy legalább dolgozott.

Az asszony csak most riadt meg igazán, hogy előtte a teljes bizonytalansággal elküld egy cselédet. A kocka el volt vetve. Úgy érezte, hogy az úr veszi körül.

Lesietett Ficsorhoz.

Ficsor épp akkor emelte le házuk homlokzatáról a vörös lobogót, azzal foglalatoskodott, hogy a rossz papírszövetet a zászlórúdra göngyölte. Vizyné karonfogva vezette fölfelé.

A házmester, noha vele volt a méltóságos asszony, kopogtatott az ajtón, többször megtörölte a lábát a sártörőn, mielőtt belépett volna. Ő, aki nemrég még a Nemzeti Kaszinóban berendezett népkonyhán ebédelt, elfogultan járt ott, ahol azelőtt oly fesztelenül mozgott.

Sok volt a rovásán, s ezt tudta. Azok közé tartozott, akik ebben az időben “öreg marxisták”-nak nevezték magukat. Dicsekedett, hogy már húsz éve fizet pártadót, a vörös arisztokráciához számította magát, erre büszkébb volt, mint a grófok az ő évszázadokra visszanyúló családfájukra. Természetesen ő lett itt a házbizalmi is. Beszedte a házbért, végrehajtotta a szovjetkormány rendelkezéseit, óva intette a “burzsuj”-okat az összeesküvéstől, veregette mellét, mutogatta lötyögő lábait, melyek az emeletjárásban koptak el. Azt rebesgették, hogy két pár sárga cipőt utaltatott ki magának, elsőosztályú étellemezt, míg a háziúrnak, mint szellemi munkásnak, csak másodosztályú étellemez dukált. De a legnagyobb bűnének azt tartották, hogy azon az emlékezetes napon, amikor Vizynét elhurcolták a parlamentbe, szántszándékkal eltűnt a házból, csak késő este vetődött haza, és Vizy, aki pártfogását akarta kérni, hiába várta a házmesterlakás konyhájában. Vizyék nem is csináltak abból titkot, hogy adandó alkalommal kitörik a nyakát.

Most a nyakát tapogatta meg a fejét, az ő ütött-kopott fejét, mely olyan volt, mint az alma, melyet viharok után kosárszámra, szinte ingyen szoktak vesztegetni a piacon, hiszen annyi van belőle.

Vizyné szeretetreméltóan leültette, s a karjára tette kezét.

– Nézze, Ficsor, most segíthetne rajtam. Okvetlen hozza el azt a lányt. Én már föl is mondtam az enyémmnek. Hálás leszek érte.

A házmester ugrott, hogy megragadja a szabaduláshoz vezető kilincset. Vizyné tartóztatta:

– Szóval már három éve szolgál Pesten? De hát hogy van, hogy eddig sohase láttam maguknál?

– Mert az ilyen, kezit csókolom. Sehova se jár. Nem lehet azt se látni, se hallani. Nagyon csöndes.

– De remélem, erős. Bírja ezt a négy szobát?

– Az? Akár nyolcat is. Falusi lány.

– És megbízható?

– Majd meg tetszik látni. Én nem sokat beszélek. Csak annyit mondok a méltóságos asszonynak – s Ficsor elnémult.

– Mit?

– Hogy meg lesz vele elégedve.

A házmester délben érkezett vissza. Jó hír mosolygott bajusza alól: beszélt a lánnyal, hajlandó beszegődni, holnap el is jön, hogy megállapodjanak.

De másnap nem jött el.

Olyan események következtek be, melyek mindent fölborítottak. Budapestet megszállták. Nem úgy, ahogy Tatár Gábor és Vizy jósolta, hanem a románok vonultak be, átkelve a Tiszán, dacolva a nagyhatalmak tilalmával, maguk vették birtokukba a várost. Vadonatúj egyenruhákban feszítettek az éhes, lerongyolódott pestiek között, mintegy kiöltözködve erre a történelmi vendégzereplésre. Trombitáik fülsiketítő lármaival recsegték. Egyetlen lépést se tettek e hatalmas, égnek fordított hangszerek nélkül, melyekkel nyilván Trajánus császárt, a római cohorsokat, a világverő légiókat igyekeztek a döbbent, megalázott ország emlékezetébe idézni.

Ezt sem a magyarok, sem a románok nem bírták volna elképzelni soha, legvadabb lázálmakban sem. Megleپődvé pillantottak egymásra, csodálkozva azon, hogy mi is történt. Hihetetlen volt.

A magyarok látták ablakaikból, hogy már román autók cikáznak az utcákon, de nem hitték el. Maguk a románok se hitték el mindjárt.

Főpincérek ugrottak eléjük alázatosan, liftesfiúk kalauzolták őket a felvonókon, arra mentek, amerre kedvük tartotta. Kissé zavarba jöttek.

Mint aki álmodik, hogy hirtelenül egy meseországba téved, és érzi, hogy vágya előtt nincs semmi gát, eleinte nem tudták, mit kívánjanak, s gyerekes mohóságukban az értéktelen, mutatós holmit választották az értékes helyett.

Mindenekelőtt leszereltették a magánlakások telefonjait. Két hadiszekér megtetejezve telefonkészülékekkel, elszakított drótokkal végigdöcögött a Krisztina körúton.

Majd váratlanul megjelentek ruharaktárakban, gyárakban, kórházakban, ahol egy megtört, öreg magyar fogadta őket, az igazgató, régimódi szalonkabátban, s kezdetleges franciasággal majdnem sírva dadogta el előre betanult udvarias tiltakozását, a nagyántántra hivatkozva, de a tiszt csak egyet intett, mire nyíltak az ajtók, máris vitték a ruhákat, a gépeket, a betegek köpenyeit és lepedőit, jóvátételi összegül, hadisarcul.

Másrészt örködtek a polgárok épsége fölött, megtoroltak minden kísérletet, mely a magánvagyon vagy a közbiztonság ellen irányul. Sorra járták a házakat. Bilincsbevert, sápadt terroristákat kísértek, akik fejüket mélyen lecsüggesztették. Megkezdődött a tánc, a nagy tánc, melyről Ficsor beszélt.

Vizy Kornél háza átvéve e történelmi napok idegességét úgy zengett, mint a köpű. Most Druma, a daliás termetű ügyvéd rohant föl, s aktatáskájával hadonászva újságolta, hogy elkergették a szociáldemokrata kormányt, polgári kormány vette át az uralmat. Most Drumáné sikoltozva hozta be az utcáról karon ülő kisfiát, mert ott valami verekedés támadt. Most Etel adta hírül, hogy egy kommunistát megint istenigazában helybenhagytak. Most Moviszter doktor rendeléséről távozó szív — és tüdőbetegek politizáltak Vizyék ajtaja előtt. Most Stefi szónokolt, a Drumáék ellenforradalmi cselédje, aki mosogatás után népgyűlésekre járt, s hazajövet lázas arccal mesélte el, mit hallott, és a második emeleti folyosó karfájára hajolva kiabált, hogy minden szocit föl kellene kötni.

Vizyné csak néha lépett ki ebbe a bomlott lépcsőházba, hogy Ficsort keresse.

– Mondja, milyen vallású az a lány?

– Katolikus, méltóságos asszony, katolikus.

Ezt helyeselte.

A katolikus lányok kedvesebbek, szerényebbek, nem olyan nyakasok és követelőzők, mint a reformátusok. Igaz, hogy a katolikusok könnyelműek, folyton énekelnek, hamar elzülnek. Ha egyszer gurulni kezdenek a lejtőn, akkor nem lehet őket megállítani, a mennyországból lezuhannak egyenesen a pokolba.

Egyszer a Krisztina téren csípte el a házmestert:

– És hol született?

– Kajáron. Az ángyom lánya. Mondtam, balatoni.

Az asszonyra ez is kellemesen hatott. Valamikor, hogy a kislánya még élt, Balatonfüreden nyaraltak. Erre a nyárra, mely csupa gyermekkacaj, hullámzaj és cigánymuzsika volt, boldogan gondolt vissza. Aztán úgy emlékezett, hogy valakitől dicsérni is hallotta a “balatoni lányokat”.

A hetipiacon Ficsornét fogta meg:

– Igaz, mi is a neve?

– Jé – csodálkozott a termetes asszonyság —, még nem is tetszik tudni? Anna.

– Anna – ismételte Vizyné, s a puha, kedves nőnevet rokonszenvesnek találta, mert eddig sohase volt sem Anna nevű cselédje, sem Anna nevű rokona, ami feltétlenül zavarta volna. – Anna – mondta még egyszer, s a szó megnyugtatta, úgy hullt rá, mint valami fehér, mint a manna.

Ficsor megtett mindent, hogy rokonát elcsalja. Nyomban munkába állt, s feleségével fölváltva futkosott az Árok utcába. Tudta, hogy mi a tét. Délelőttönként látta a kommunistákat, akiket ebrúdon dobtak ki a hivatalból. Egy fiatalember a kapujuk előtt haladt. Halántékáról vékony, eleven pántlikaként szivárgott a vér, zsebkendőjével törölgette. A házmester ilyenkor megkettőzte buzgalmát. Ez azonban nem sokat ért. Egyelőre csak Cifkánéval beszélhetett, Bartos sógornőjével, aki a szemlészéknél lakott. A szemlész nem volt hajlandó elengedni a lányt, csak úgy, ha Ficsor újat hoz helyette, aki éppily megfelelő. Annának is hiába rágták a fülét. Az ötölt-hatolt, nem egészen

értette, hogy miről van szó, meg aztán sajnálta a gyerekeket, a Bandikát és Pistikét, akiket nagyon megszeretett. Azért megígérte, hogy majd elnéz hozzájuk. De nem állta szavát. Később azt mondta, hogy “meggondolta”.

Vizyné szemrehányásokat tett:

– Mért nem hozza már el? Legalább látni szeretném.

– Ma mosás van.

– Hát mosást is vállal?

– Hogyne. Mos, vasal, mégpedig hogyan.

Máskor ez a kifogás:

– A gyerekeket vitte sétálni.

– Bandikát? – kérdezte az asszony, aki némileg már ismerte a családi viszonyokat.

– Azt, a négyéveset.

– Nézze, ne hitegessen. Beszéljen őszintén. Nekem biztosan tudnom kell, hogy számíthatok-e rá.

– Számíthat, méltóságos asszonyom. Őszintén beszélek.

Aztán a házmester eltűnt szeme elől. Túlórázott a postán, otthon csak pár percre – inkognitóban – jelent meg, bujdosott. Ficsorné mindig azt mondta, hogy épp a lánynál van.

A hónap közepe veszedelmes gyorsasággal közeledett. Vizyné már azzal a gondolattal foglalkozott, hogy megtartja Katicát, aki fölmondás után – mióta tudta, hogy nincs végképp hozzáláncolva – már nem is látszott olyan ellenszenvesnek. Katica elszegődött egy drogistához, tizenötödikére be kellett állnia. Nyilvánvaló volt, hogy cseléd nélkül marad, most, télvíz előtt, ebben a tébolyult világban, az ura még komorabb lesz, megint nem fogadhatnak vendégeket, nem járhatnak sehová, mint a Héring Lujzika után, abban a keserves két hónapban, melynek emléke lidércnyomásként feküdt mellé.

Annáról – úgy látszott – le kellett mondania. De elhatározta, hogy azért se hagyja magát. Nem hiába volt huszárezredes a boldogult édesapja, s katona mind a két nagyapja, katonaenergia lakozott szívós testében, melynek most ősei – századok távolságából is – erőt adtak erre a várostromra. Nyakába vette a várost. Egész nap talpalt. Elhanyagolt ismerőseinél érdeklődött, nem tudnának-e valakit. Többnyire egy szánakozó mosolyt kapott válaszul. Ekkor végigjárta a kálváriát, melynek már unalomig ismerte minden állomását.

Először is a rendőrségre futott. A rendőrségnek másban fáj a feje. Került-fordult a tolonckocsi, gazdag ember-rakományát hozta-vitte. Künn az udvaron festetlen falócákon szorongtak a gyanúsítottak, gyermek és aggastyán kommunisták, nők, rongyban és selyemben, kisírt szemmel, várva sorsukat. Vizyné a cselédkapitányhoz küldte be névjegyét.

Az tudta, hogy mit óhajt, és soron kívül fogadta. Bizonyos fásult részvétellel tekintett rá, mint idegorvos a gyógyíthatatlan betegére. Kicsit vigasztalta, majd a cselédszerzőhöz utasította.

Nem sok reménnyel vágott neki ennek az útnak sem. Inkább csak azért, hogy kissé tájékozódjék. A bádog-cégek – kék, piros, zöld kockákban – hirdették a szakácsnőket, a szobalányokat, a szoptatósdadákat, mindem rendű és rangú cseléddel, már rég letűnt kánaáni bőséggel kérkedve, akár az üres vendéglők, melyek aranybetűs üvegtáblákon hívták fel a közönség figyelmét, hogy “a nap és éjjel minden órájában friss ételek kaphatók”, vagy a trafikok, melyek “bel— és külföldi dohányárúk”-kal dicsekedtek, de csak szipkát és öngyújtóhoz való tűzkövet árultak.

Budán egyáltalán nem volt lány. Kerületről kerületre járt, míg a Ferencvárosban talált néhányat.

Hajlongva jött eléje a cselédszerző, ezt már régen ismerte, mint minden cselédszerzőt. Halvány, ravaszdi csirkefogó-alak volt, ezüst óralánccal mellényén. Minden úrnőnek hízelgett, minden cselédet “hölgy”-nek nevezett az üzlete érdekében. Suttogva ajánlotta portékáját.

A facér nőszemélyek a fal melletti szalmaszékeken tréceltek, mint petrezselymet áruló kisasszonyok holmi iszonyú bálban. Mikor belépett, elhallgattak. Közvetlenséget igyekeztek arcukra

erőltetni és közönyt, arra gondolva, hogy kettőn áll a vásár, de azért nem bírták levenni szemüket erről az ismeretlen nőről, aki talán mégis a sorsuk lesz, s egyben bámulták és fitymálták.

Csak egy tekintetet vetett rájuk. Megállapította, hogy ez már a kimustrált, rusnya anyag, mely végeladás után maradt a letarolt boltban, az, ami már senkinek se kell. Ki is küldi föl lányát szolgálni most, amikor a pénznek semmi értéke, amikor a parasztnak annyi a zsírja, hogy belefutad, és gyermekei zongorázni tanulnak?

Kíváncsiságból néhány próbát tett. Az egyik, akit megszólított, ülve felelgetett, keresztbe tett lábbal. A másik fölkel, de megalázott arcára nyomban a gúny lárváját öltötte, maga kérte vissza könyvét, a többiek illetlen vigyorgása közben, akik lökdöstek egymást, s ösztönösen félrehúzódtak Vizynétől.

Egyetlenegy jött volna szívesen, egy ősz, hatvanéves tésasszonyoszerű, méregkeverő arcú szakácsnő, ez a cselédszerző szerint a legjobb vidéki vendéglőkben főzött, vállalta volna a padlóvikszelést is, de már gyenge volt, fáradt, s energiáját rég otthagya a kecskeméti és a ceglédi vendéglők moslékosdézsáiban.

Mit kezdjen az ilyenekkel? Csüggedten bámulta az asztalt, melyen a hangulat emelésére bazár-ibrikben légyköpött papírrózsák virítottak. A helyiség levegőjét a cselédek női kigőzölgése elnehezítette.

Este megfájdult a feje.

Az a heves, féloldali fejfőrcs jelentkezett, mely már rég nem gyötörte. Törülközővel kötötte körül homlokát, s a sötét szobában azon gondolkozott, miért is izgatta föl magát annyira.

Nem a kudarc hangolta le, hiszen arra elkészült.

Valami önvád-féle furdalta, hogy hűtlenné lett Annához, el akarta árulni, ott akarta hagyni másokért, s most föltette, hogy török-szakad, mégis megszerzi őt.

MINISZTÉRIUM ÉS MISZTÉRIUM

Ezt a hősi küzdelmet egyedül vívta meg. Az urával még azt se tudatta, hogy fölmondott Katicának.

Titokban kereste föl Drumát is, akinek ügyvédi irodája már benépesült a kárvallott kommunisták rokonaival, mert híre terjedt, hogy micsoda ellenforradalmár, s védelmét mindenki rá akarta bízni.

Az ifjú ügyvéd különben is piros arca lángolt a história lázától. Ő Ficsort készörömet becsukatta volna, legalább ötévi börtönt helyezett kilátásba, de a cselédügyet meglehetősen homályosnak vélte. Mindenesetre levelet gépelt, melyet ajánlottan küldött el Bartosnak, fölszólítván, hogy a lányt a törvény értelmében haladéktalanul engedje el.

Vizy csak azért járt haza, hogy behányja magába az ebédet, vacsorát. Zordan evett, idegeskedett, egy szót se szólt. Nem is merte volna őt ilyen csip-csup ügyekkel háborgatni. Ha megkérdezte tőle, hogy hová megy, honnan jön, csak ennyit mormogott: Minisztérium. Olyan rejtélyesen, mintha ezt mondaná: Misztérium.

Valóban, az urának ez volt a titokzatosság, a közélet, a politika nagy távlata, és ami kívül esett, oly potomság, hogy nem is érdemes vele foglalkozni.

A minisztérium ódon, sárga épülete meghitt zajjal zsongott. Valahányszor átlépte küszöbét, édes bizsergés csiklandozta, s már a lépcsőn feltűnt arcán az a kenetes, önérzetes mosoly, mely azt jelentette, hogy itt ugyan minden a közvé, de tulajdonképpen csak az övé, és ő itthon van, sokkal inkább, mint lakásában. Ismét köszönt a portás. Jól fésült titkárja az előszobában fogadta, már osztályozta, megrostálta látogatóit, akiket még egy gondos selejtezés után engedett színe elé. Ezeket Vizy leültette, s rendszerint bocsánatot kért, hogy nem mindjárt lehet rendelkezésükre. Panaszkodott a sok dolog miatt. Kedvenc szavajárása volt, hogy meghalni sem ér rá. Nyomogatta az íróasztalon álló csengettyű-billentőzetet, mint egy zongoraművész. Hivatalosan beszélt a vidékkel, behívatta referensét, ettől elkért egy aktát, fejcsóválva olvasta, vitatkozott vele, barátian de fölényesen, hogy hatalmát az idegenek előtt is éreztesse. Aztán vendégei felé fordulva megkérdezte, nem parancsolnak-e egy szivart. Az igenlő válasza kulcsait előkotorászta hátsó zsebéből, kinyitott egy asztalfiókot, nem sietve, hogy késleltesse a beteljesülés pillanatát, majd a doboz aranyozott fedőlapját félrehajtva eléjük tárta a szalagos szivarokat, melyek a reprezentációs szivarokhoz tartozván karrierjét voltak hivatva előmozdítani. Amíg tűzzel szolgált, lelkében elintézte, hogy eggyel kevesebb szivarja van, s az aranyozott fedőlapot visszahajtva a dobozt ismét elzárta.

Szerette ezt a szertartásosságot, és szerette a hivatal szellemét is. Dél felé kongott a harang, hirdetve, hogy megérkezett a Miniszter. Az épület szinte templommá változott. Még a komoly állami fák is ünnepibben álltak az udvaron csinos vasrostélyaikban. Láttad, kérlek, a Kegyelmet? Jókedvében van ma? Pénzt akarok kunyerálni annak a szerencsétlen iparkamarának. Szervusz, kegyelmes uram, szervusz, méltóságos uram, a legalázatosabb szolgád vagyok. Barátai vették körül, akik előbújtak a bécsi ellenforradalmi tanyákról, vidéki birtokaikról, mind úriemberek testben és lélekben, mind kimosdottan és szagosan, az eau de Cologne és a purzsicsán-dohány illatát lehelve. Ölegették, veregették a vállát, ünnepelték, mert valamit hallottak, hogy elcipelték a parlamentbe. Ők is panaszkodtak, hogy mennyit szenvedtek, hogy mit raboltak tőlük azok a gonosztevők. De mégis éltek és együtt voltak, tegeződtek fiatalok az öregekkel, a második fizetési osztály a nyolcadikkal, mint egy nagy család gyermekei. Valami bájos, atyafiságos érzésben olvadt föl itt mindenki, folyton szolgálatra készen, a hivatalban és hivatalon kívül, megadva a titulust és respektust mindenkinek, katonai fegyelemmel és bizonyos önfegyelemmel is, abban a tudatban, hogy minden kölcsönbe megy, s később a ranglétrán bárki eljuthat a legmagasabb fokig. Ez volt az ő világa, több mint az otthona: a mindene.

Vizy kitűnő hivatalnok volt, szorgalmas, lelkiismeretes is. Ezt a főlebbvalói és alárendeltjei egyaránt elismerték. Még a szociális érzés se hiányzott belőle. Ha ügyes-bajos emberek fordultak hozzá, tüstént írta az utalványt valamely szervhez. Olykor maga is áldozott – a módjához mérten – egy árvaház, egy szanatórium fölállítására. Nem tűrte azonban, hogy egyénileg zaklassák, mert akkor mire valók a hivatalos intézmények. Azzal sem lehetett vádolni, hogy visszaéléseket követett volna el. Közpénzekből egy fillér se sikkadt el a kezén. De bolondja és balekja lévén a szívességtevésnek, abban a reményben, hogy szívességét viszonozzák, régi ismerőseinek, iparosoknak, kereskedőknek megrendeléseket, különböző engedélyeket eszközölt ki, akik ezt azzal hálálták meg, hogy nem hagyták fizetni, mikor üzletükben vásárolt. Ezen ő minden alkalommal megütközött, helytelenítette is, de fájt volna, ha a várt meglepetés elmarad. Nevenapján, a régi híres Kornél-napokon a különböző iparágak, kereskedelmi cégek kisebb-nagyobb ajándékokkal kedveskedtek. Húst küldtek, tortát, likórt, úgyhogy bőségesen kitelt a vendégséges asztal. Egy-egy gyűrűt, egy-egy ezüstórát is kapott, melyet puritánságára való tekintettel nem használt, csak az üvegszekrénybe zárta, s bús pillanataiban nézegette. Ezek az ajándékok közel sem értek föl a nekik tett szívességekkel, de jól estek, növelték önérzetét, bizonyos fakó költsézetet árasztottak életére.

Most is ezeket a barátságokat ápolgatta, ezeket az érdekszálakat bogozgatta a Polgári Kaszinóban, a bizottsági üléseken, a pártvacsorákon, éjjel-nappal. E mozgalmas időkben akart ugrani egyet azon a ranglétrán, melynek legmagasabb fokán már tíz éve megtorpant.

Egy este vacsorára volt hivatalos az államtitkárjához. Vizy ilyenkor nyájas szalon-emberre vedlett. Még feleségével is elbeszélgetett. Ezt az alkalmat használta föl Vizyné, hogy beavassa őt. Mielőtt elmentek, a házmesterlakásba csalta.

Vizy már másképp tárgyalt.

Nem ismervén az ügy ezer ágát-bogát, oly fölényesen léphetett föl, mintha a minisztériumban egy elintézetlen aktát sürgetne valamelyik hanyag fogalmazójától. Felesége büszkén tekintett rá. Mégiscsak más az, ha egy férfi beszél.

Csak ennyi volt az egész:

– Mi van azzal a cseléddel?

– Nekem megígérte, méltóságos uram.

– Ha megígérte, akkor jöjjön, és teljesítse kötelességét.

– Jönne az, de eddig az úr nem akarta engedni.

– Hogyhogy? Fölmondott a cselédje? És elfogadta? Akkor ehhez nincs joga. A törvény világosan meghatározza a gazda és cseléd közti jogviszonyt. Ezt föltétlenül respektálni tartozik.

– Igen – szólt Ficsor áhítatosan a latin szó hallatára.

– Szóval: velünk ne bolondozzék. Ha nem áll be a helyébe, rendőrökkel hozatom ide.

Megmondhatja. Rendőrökkel.

Ficsornak és feleségének csak ez kellett. Úgy álltak, mint a villámsújtottak, egymásra meredve: a börtön árnya húzódott végig lakásukon, kiterjesztették kezüket, mintha tiltakoznának a vád ellen, hogy ők valamit is elmulasztottak volna, de úgy is, mintha védekeznének a rájuk szakadó csapás ellen.

Vizy befejezte mondókáját. Szégyellte, hogy ebben a csirkepörben ennyire latbavetette presztizsét. Tekintetét körüljártatta a pincelakásban.

A konyhán másfél méterre fölhúzódott a talajnyirok, tenyéryni fekete rózsákkal cifrázva a falakat. Penészszag csavargott – áporodott, nedves —, mellyel elvegyült a tűzhelyen piruló vöröshagyma bűze. Az ablak oly alacsony, hogy az utcai járókelőknek csak a térdüket látni. Itt várakozott ő, amikor feleségét a parlamentbe vitték, s Ficsort leste, hosszú, hosszú órákig azon az alacsony dagasztószéken, melyet most megfújtak neki, hogy leüljön, csak egy pillanatkára, hogy el ne vigye álmukat. De ő nem ült le. Pizkosnak találta. Attól félt, hogy beszennyezi szalonkabátját.

Különben is úgy emlékezett, hogy akkor a konyha berendezése valamivel csinosabb volt. És akkor szinte meg is áhította azt a csöndet, azt a bibliai igénytelenséget. Egy dívány állt akkor valahol, melyre szeretett volna leheveredni. Ez lenne az, ez a süppedt, kiérdemült dívány, amelyből

csombókokban lóg ki a tengerifű? Egy csempe bögre éktelenkedett egyik sarkában meg egy piaci szatyor abból a mályvaszín bársonyból, mely valaha a MÁV elsőosztályos fülkeüléseit borította, de a forradalom után feltűnt itt-ott, a proletáranycák még bugyogót is varrtak belőle növendék gyermekeiknek. Elámult e kopárság láttán. Zsebkendőjét orrához tartotta. Ideges pillantással sürgette feleségét.

Az még egyre tárgyalt, kóvályogva, asszonyi tervtelenséggel:

– Tehát beszéljen vele, kedves Ficsor, és mondja meg neki, hogy határozza el végre magát.

Nézze: talán ígérjen rá a bérére.

– Kell is annak bér. Nem törődik az a pénzzel.

– Nem? – villant meg Vizyné szeme. – Hát mivel törődik? Talán szeretőket tart?

– Az? – és Ficsor megfélemedkezve a köteles tiszteletről, könyökével oldalba bökte vastag feleségét, s röhögött. – Hallod? Az Anna szeretőket tart.

Ficsorné föl húzta ajkát, kivillantotta sárga lófogait, úgy vihogott azon, hogy az Anna, mármint az Anna szeretőket tart.

Vizyné kíváncsi lett:

– Talán a gyomrát szereti?

– Annyit eszik az, mint egy madár.

– De hát akkor mit szeret?

– A munkát, méltóságos asszonyom – mondta Ficsor —, a munkát.

– Olyan lány az – mondta a házmesterné —, hogy meg kellene aranyozni a kezét – és mosolygott, mint aki határozottan lát valakit.

Vizyné maga sem tudta, hogy e két kijelentés közül melyik hatott rá mélyebben: a házmester velős, minden szólam nélkül való biztatása, vagy a házmesterné szinte költőien egyszerű beállítása. Mind a kettő általánosság volt. De néha az általánosságban van a legtöbb tartalom, mert nem köti meg képzeletünket, s szabadjára hagyja csapongani.

Katica még ott volt nála, de már csak félig. Hagyta, hadd csináljon, amit akar. Lakását se rakatta vele rendbe. Majdnem örömmel szemlélte, hogy gyülemlik napról napra a por, piszok. Amint Katica ásítva és álmosan eltehenkedett a konyhában, a másikat látta helyette, mellette és mögötte, aki majd mindent helyre pótol, és fürgén, csodálatosan mozog, mint egy tündér. Majd ő, aki csak a munkát szereti, a munkát. És egyes nehezebb munkákat egyenesen félrerakott számára, mint holmi becses ajándékot egy kedvesünknek, akit különösen ki akarunk tüntetni. Mindent tőle várt. Mikor lehunyta szemét, megjelent az, akiről csak azt tudta, hogy meg kellene aranyozni a kezét, az aranykezű cseléd, ez az aranykez pedig, mely mintegy tömör, sárga aranyból volt, meg-megcsillant a homályban, s vezette őt, tovább-tovább.

Csakhogy történt valami.

A románok átköltöztek közvetlen közelükbe, a Krisztinába. Akikre első hetekben ájult meglepetéssel tekintett, úgy jártak háza előtt, mintha ott születtek volna. Annyira megszokta őket, hogy rájuk se nézett. Vasárnaponként a karcsú, fekete tiszték befűzve, a parfümtől büdösen sétálgattak a Bástya-sétányon egy orfeumcsillag társaságában, kirándultak az Istenhegyre, a fűvön uzsonnáztak alkalmi babájukkal, kodakjaikkal lefotografálták őket. A Philadelphia-kávéházban magyar nótákat húzattak fülükbe, melyeket valaha, erdélyi diákkorukban, mikor szerelmesek voltak, maguk is vágyakozva daloltak.

A legénység a Vérmezőn ütött szekértábor. Este a kondérokban vacsorát főztek, tábor tüzek gyulladtak, s a budai szolgálók, akik már régen nem láttak igazi katonákat, csak afféle zöldkáderez lógósokat meg vörös hektikásokat, körülállták őket. Katica Lajosát elcsípte a rendőrség, mint rovottmúltú betörőt. A lány fogott magának egy románt, egy alig húszéves havasalföldi pásztort. A vassisakos vitéz még soha életében nem látott ily szép nőt. Derekat átölelve, kezét kezébe téve sétálgatott vele a Vérmező körül, bámulta pirosra festett száját, angyalszőke haját. Jelekkel

esküdözött, hogy feleségül veszi, csak jöjjön vele Romániába. Mindennap virágcsokorral várta a kapu előtt. Gyakran bement a lépcsőházba is.

Ezen mindenki fölháborodott. Etel többé nem állt szóba Katicával, ezzel a hazaárulóval, Stefi pedig azt híresztelte, hogy Katica román kém.

Vizyné csapkodta a kezét, hogy micsoda botrány, micsoda szégyen a házára, de intézkedni nem mert. Félt a megszálló sereg bosszújától. Druma ajánlott levelére sem érkezett válasz. A helyzet tűrhetetlenné vált.

Kezébe vette a napernyőt, s egyes-egyedül elindult.

Poros, szürke alkonyat volt, mely a nyár derekán az őszre emlékeztetett, amikor majd korán sötétedik, s a kéményeken besivalkodik a vihar. Botladozott a hepehupás tabáni lankán. Az ismert Krisztina a cirkáló járőröktől idegennek, egy különös gyarmatnak tetszett.

Tudta, hogy a ház körülbelül hol lehet. A házmester beszélgetésük során többször elmagyarázta, hogy egy bába is ott lakik, Karvaly Erzsébet, künn van a cégére – kisbaba, akit kádban fürösztének —, s a házba gerendás kapualjon lehet bejutni, Bartosék üvegajtaja az udvarra nyílik, a falon Szent Flórián képe, alatta egy piros mécs.

Az Árok utcában csupa földbe süppedt, düledék viskó van, egyik olyan, mint a másik. Ezek között eltévedt. Egy roskatag vityilló előtt üldögélt valami félhülye néni, az nehezen megértette, hogy mit keres, s fölvilágosította, hogy valamivel följebb ment, vissza kell fordulnia. Sietett, mint aki valami tilosat művel. Az emberek bizalmatlanul figyelték. Félni kezdett. Egy gyöpös dombra érve megpillantotta Karvaly Erzsébet cégérét, a fürdő csecsemővel, s a kapualjba lopakodott. A Szent Flórián-kép, a lobbadozó, piros mécs a falon, biztatóan intett feléje.

Az volt a terve, hogy kihívhatja, beszél vele, elcsalja, ha lehet, azonnal, de mindenesetre meg akar győződni, hogy milyen.

Kis táskájában kotorászott, pénzt vett ki, hogy valakivel beizenjen érte. De az Árok utcában lélek se járt. A szűk, piszkos udvar – fölötté az ónszín égbolttal – elhagyatott volt.

Belülről hangokat hallott, nőhangokat és gyermekhangokat, tétován. A szél egy ablakot csapott be. Falhoz lapulva várt.

Az a bizonyos üvegajtó egyszerre kitárult, s az udvarba szaladt egy mezítlábos fiúcska, a Bandika, utána egy nő.

Vizyné szíve megdobbant.

A nő körülbelül olyan magas volt, mint ő, de izmos, tagbaszakadt, arcbőre sárgásbarna, nagy, kócos haja és sűrű szemöldöke szénfekete. Valami színehagyott, bordó ruha lógott róla. Rohant a fiúcska után, aki a kerekeskút kávája körül csintalankodott, elkapta a fiúcska kezét, megfenyítette, aztán szeretettel karjára kapta, többször megcsókolta. Úgy vitte be a lakásba.

Pár perc múlva megint kijött egy bádoglavórral. Vizet húzott a kútnál, teleöntötte a lavórt, s amint befelé indult, oldalt pillantott.

Tekinteteik ekkor találkoztak.

Vizyné a napernyőjét kissé fölemelve intett neki. Aztán a bal kezével is intett. A nő ezt nem vette észre, talán nem is értette, ismét besietett. Nem mutatkozott többé.

Már sötétedett. Később egy férfi lépett be a kapun, nyilván a szemlész, aki csak bámult, hogy mit keres itt egy úriasszony.

Jónak látta kereket oldani.

Nem egészen úgy sikerült, ahogy tervezte. Mégsem bánta meg a kalandot, mert most tulajdonképpen szemével látta, hogy erős, iparkodó, derék lány. Főképp az tetszett, hogy oly nyájas volt ahhoz a gyerekekhez. Aztán legalább szilárd anyagja lett képzelődésének.

Otthon eldicsekedett Ficsornak:

– Láttam.

– Hogy tetszik, méltóságos asszony?

– Hát, nem rosszképű.

– Áldott teremtés az. Majd meg tetszik győződni.

– De mikor?

– A napokban. Most már találtunk a helyébe egy lányt. Ma mondták, hogy elengedik. Ne tessék nyugtalanzkodni.

Etel és Stefi, mikor a második emeleti folyosó két szemben lévő ajtajában ülve kavargatták a tortának való cukros tojáspépet, erről társalogtak:

– Annának hívják.

– Igazán?

Drumáné terjesztette a hírt, aki minden pletykát kiszimatolt.

Ez a sóatlan-ízetlen, tüneményesen műveletlen kis asszonyka a háborúban közönséges ápolónő volt, akkor vétette el magát azzal a gyönyörű urával, amikor az fejlődéssel feküdt a marosvásárhelyi hadikórházban. Alattomosan settenkedett a lépcsőházban, egy egérke módjára. Cincogva beszélt.

Egyszer Vizyné háta mögé került, s rátört a maga tapintatlanul-bizalmaskodó modorával.

– Hallottuk, hallottuk. Mit fizetsz neki?

Moviszterné is tőle tudta meg.

A szép doktorné rózsás kalapjában főpróbára ment, amelyre szabadjegyet kapott valami színész-ismerősétől. Megint egy új irodalmi siheder kísérte. Vizynét a Kígyó téren pillantotta meg, megállította, erre terelte a szót.

– Ne mondd, édesem. Tehát még helybe se állt? Azt beszéltek, hogy már tegnap beszegődött.

Vizyné rázta a fejét.

És amint múltak a napok, Anna jótékony alakja csak ködkép gyanánt remegett előtte, egyre messzebb és messzebb. Sokszor már azt hitte, hogy ábránd az egész, s az, akit látott, voltaképp nincs is.

ANNA

Augusztus 14-ike volt: csodálatos nyári nap. Forró és fényes.
Vizy már átugrott a Polgári Kaszinóba feketézni. Felesége egyedül merengett a rizsfelfújtt romjai előtt.

Amint félretolta tányérját, meglepődve vette észre, hogy a tányér alatt néhány rizsszem bújt meg.

Villája hegyével megolvasta. Hét szem rizs volt. Megolvasta többször. Mindig hét szem volt. Miként került oda? Nem értette. Arra határozottan emlékezett, hogy nem ő szórta el, hiszen tányérját egész ebéd alatt nem mozdította el.

A szám gondolkozóba ejtette. Miért épp hét?

Minden jelent valamit. A legkisebb jelekkel is izennek nekünk, onnan túlról, kis jelekkel nagy dolgokat. Ő, aki a spiritiszta üléseken gyakran látta kislánya szellemét, s hallotta hangját, de hányszor, egészen tisztán, nem kételkedhetett ebben.

Nyelvére tette a három szem labdacsot, egy pohár nagyon vizes bort ivott rá, és azon tűnődött, vajon mi lehet az a jó hír, melyet a hét rizsszem jelez, mikor halkán koppant az ajtó, s mielőtt válaszolhatott volna, hogy szabad, az ajtónyíláson bekandikált Ficsor feje.

– Szabad? Itt vagyunk, méltóságos asszonyom.

– Kicsoda?

– Az Anna. Bejöhetünk?

– Azonnal. Várjon.

A fej visszahúzódott, az ajtó becsukódott.

Vizyné megkapaszkodott az asztal sarkába, az események véletlen, gyors torlódásától majdnem elszédült.

Ezen a napon mezítláb volt, papucsban, abban a régi, lila pongyolájában, melyben a kommün idején szokott kijárni az utcára, hogy proletáraszszonynak tekintsék.

Szekerénye előtt magára kapta fehér pongyoláját, pezsgőszínű harisnyáját, barna félcipőjét. Ruhatarából gyorsan szedegette ezeket, mint színésznő, akinek nemsokára jelenése lesz. Még a tükörben is megnézte magát. Arca fáradt volt, törődött. Mosolygott a tükörképre, mosolyát erőltetettnek vélte, kissé elkomolyodott, megkereste a két kifejezés között a középutat. Bőrét könnyedén érintette a rizs poros pamaccsal. Az utolsó pillanatban fölcsatolta aranykarperecét.

Lábujjhegyen suhant vissza az ebédlőbe.

A díványon az ura otthoni kabátja hevert kifordított ujjal.

Ezt összehajtogatta. Ezenkívül is bántotta egy és más: hogy az abrosz csak háromnegyedrész takarja az asztalt, hogy a zsíros tányérok még ott maradtak a középben a rizsfelfújtt mellett, meg hogy a porcukorszelenecén a legyek dőzsöltek. Szeretett volna egy kis rendet teremteni. De erre már nem maradt idő. Attól tartott, hogyha sokáig késlekedik, Katica lebeszéli.

Csak az abrosz csücskét ráncigálta lejjebb, csak bedugaszolta a borosüveget az alumíniummal futtatott parafadugóval, s leült előbbi helyére, az ajtóval szemben, felkönyökölt, mintha már régóta ülne itt és gondolkoznék arról, amiről az úriasszonyok ebéd után általában gondolkozni szoktak.

Fojtott hangon szólt:

– Lehet.

Ficsor lépett be.

Utána – két másodpercig, három másodpercig, négy másodpercig – senki.

– Nos? – mondta, s már azt hitte, hogy ismét becsapták.

– Itt van – nyugtatta a házmester —, itt van.

És ekkor belépett a lány is.

Az nyílegyenesen hozzáietett, lekuporodott, kezét csókolt, oly természetesen és gyakorlattal, mintha évek óta ismerte volna.

Vizyné nem mindjárt vonta vissza kezét: általában szerette, ha kezét csókolnak neki, élvezte bőréen a nedves, emberi szájakat.

Ficsor valami utasítást adott a lánynak, de hogy mit, azt Vizyné már nem hallotta.

Nem hallotta, nem hallhatta, mert a vér erős lökessel fejébe tódult, két füle körül zúgott, s egész lelkével a lányt figyelte, aki közben visszament az ajtó mellé, és megállt, kezében a tiszta zsebkendőbe bugyolált cselédkönyvvel, hajadonfőtt, szemét a földre sítve.

Vizyné lorgnonját rászögezte: az arcán csalódás, meghökkenés, ámulat tükröződött.

– Ez az? – szólt rámutatva.

– Ez, méltóságos asszonyom – erősítette Ficsor, nem értvén a kérdést. – Az Anna, az Anna. Talán nem megfelelő? – és fejét oldalt billentve a méltósága felé sandított.

– De – válaszolta Vizyné, még tétován, még mindig álmélkodva. – Szóval ez az...

Nem, mégsem volt az.

Legalább ő az Árok utcában, akkor estefelé más valakit látott. Az a nő, aki a fiúcska után szaladt, magasabb volt ennél, sokkal magasabb, sokkal izmosabb, az arca sárgásbarna s a haja fekete, a szemöldöke is fekete, szénfekete. Erre határozottan emlékezett.

Egyszerű félreértésről lehetett szó. Bizonyára összetévesztette valakivel, talán Bartos sógornőjével, akiről egyszer-mászor hallott is Ficsortól.

De bár ezt nyomban tisztázta magában, percekig tartott, míg azt a bordóruhás nőt, akit gondolatban már fölfogadott, elszállásolt, lefektetett a Katica ágyába, akivel képzeletben már kitakarította valamennyi szobáját, akit már magáénak tudott, megfosztotta azoktól az erényektől, amelyekkel földíszítette: most tehát le kellett tépni érdemrendjeit, átnyújtani annak, akit illet, ennek a még teljesen idegen, félszeg leányzónak, aki látható lámpalázban szorongott előtte.

Vizyné arcáról már eltűnt a csalódás és ámulat. Mindez valami kellemes derengéssé enyhült. Még egyre mustrálgatta. Ez nem is látszott parasztlánynak. Nem volt olyan tenyeres-talpas, pirosposzsgás, mint a Varga Örzsi. Inkább nyúlánk és törékeny, az arca tojásdad, csontjai finomak, arányosak. Üde pepita ruhácskát viselt, mely alatt puhán, öntudatlanul aludt a gyermekmelle, játékosan, mint két kis gumilabda. Egész lényében pedig volt valami, amit nem tudott kifejezni, valami, ami vonzotta, ami egy kicsit vissza is rezzentette, de rendkívül érdekelte.

Letette lorgnonját.

És amikor már nem is vizsgálta, csak hatni engedte magára, amit tapasztalt, egyszerre érezte, hogy ez az, akit évekig keresett mindhiába. Belső sugallatot hallott, mint élete döntő fordulataikor, azt a gyámolító, biztató hangot, mely annyiszor szólamlott meg benne, valami parancsfélét, hogy ne sokat okoskodjék, hanem fogadja föl, tartsa meg, s vágy fogta el, hogy azonnal itt marassza, hogy birtokolja, és karját máris kinyújtotta feléje, mintha meg akarná ragadni, hogy többé sohase engedje el.

– A könyvet parancsolja? – kérdezte Ficsor.

– Igen – mondta Vizyné, aki uralkodván magán félreértett mozdulatát szerencsésen átjátszotta egy alsóbb síkba. – Nézzük a könyvét.

Szemöldökét magasba vonta.

– Édes? – szólt. – Édes?

– Úgy hívják. Édes Annának.

Vizyné félhangosan olvasta a cselédkönyvet.

Édes Anna született Balatonfőkajár községben, enyingi járásban, Veszprém (megyében, kerületben stb.) Magyar (országban).

Személyleírás:

Születési év: 1900 (kilencszáz).

Vallása: r. k.

Termete: közép.

Arca: kerek.

Szeme: kék.

Szemöldöke: szőke.

Orra: rendes.

Szája: rendes.

Haja: szőke.

Fogai: épek.

Szakáll: nincs.

Be van-e oltva: igen.

Különös ismertetőjele: nincs.

Sajátkezű aláírása: Édes Anna.

– Igen – mondta, és rejtélyesen mosolygott, talán azon, hogy Édes, és hogy szakáll nincs.

Most hol a könyvre, hol a lányra pillantva ellenőrizte a cselédkönyv hivatalos megállapítását, melyek bizony közel sem fődték a leírhatatlan valóságot. Haja, nem dús haja, melyet csak úgy kenőcs nélkül, szárazon simított hátra domború homlokáról, nem volt szőke, hanem a gesztenyeszín és a szőke közötti árnyalatú, szőghaj. Orra se “rendes”, hanem határozottan érdekes, a lélegző cimpáival, majdnem különös és pikáns. Termete valamivel magasabb a közepesnél, de gyöngye, elmaradott, talán csöppet fiús is még. Szája vérszegény és cserepes, s keze a rendes cselédkéz: durva. Körme kurta és csempe.

– Hány éves?

– Tizenkilenc – válaszolta mindig Ficsor. – Ugye, annyi vagy, Anna?

– Mért nem beszél, fiam? – fordult hozzá Vizyné.

– Szégyenli magát. Nagyon szégyenlős.

Vizyné még nem látta a szemét, ezért így szólt:

– És miért nem tekint a szemembe?

– Fél.

– Kitől fél? Tőlem? Tőlem igazán nem kell félnie.

A lány fölrebbentette seprűs pilláit, de mielőtt az asszony megláthatta volna, lecsukta.

Vizyné tanulmányozta aláírását, szálkás szarkalábbetűit – melyeket hosszan és gondosan rajzolhatott oda egy rendőrségi szoba asztalára görnyedve – és előző gazdáinak minősítését.

Eddig csak két helyen szolgált: 1916-ban, mikor fölkerült Budapestre, Wild raktárnoknál, aztán Bartos szemlélnél. Mind a két helyen majdnem másfél évig.

– Mi volt?

– Dajka – felelgetett Ficsor.

– Szóval: gyereklány – javította ki Vizyné.

– A bizonyítvány megjárta.

Gazdáik elismerték, hogy “hűséges”, erkölcsi magaviselete “kifogástalan” és “egészségesen távozott”. Wildné azonban a többi polgár tájékoztatására lelkiismeretesen beírta, hogy “munkájában nem mindig megbízható”, és ezt is: “még nem eléggé ügyes”.

– Még nem eléggé ügyes – olvasta Vizyné. – Persze, persze.

– Majd belejön.

– Hisz ez nem is olyan fontos. Fő, hogy iparkodjék.

– Szorgalmasnak szorgalmas.

– Főzni tud?

– Valamit – szerénykedett helyette Ficsor.

– Valamit. Jobb szeretem, ha azt mondja, hogy semmit. Ismerem ezt. Mindegyik így beszél, mikor beszegődik. Aztán amikor kanalat vesznek a kezükbe, kiderül, hogy fogalmuk sincs. Emlékszik, Ficsor, a Mennyei Margitra? Az is azt mondta, hogy tud főzni. És a Lidi is.

Ficsor mindkettőjükre emlékezett, és lesújtóan bölintott.

- No, majd én befogom. De takarít? Mos? Padlót vikszel?
- Hogyne – integetett a házmester.
- Eszerint – s ezt már igen gyorsan: – elvégez mindent, ami a ház körül előadódik: bevásárol a piacon, szemet hord a pincéből, üres idejében harisnyát stoppol, ruhát foltoz, satöbbi, satöbbi.
- Nem válogató ez. Ugye, Anna?
- Az helyes is. Nálam dolgozni kell. Kisasszonyokra nincs szükség. Az én lakásomnak ragyognia kell.

Anna nem látta a beszélőt, mert folyton a padlóra meredt, pusztán a hangot hallotta, test nélkül, mint valami szózatot. Zavartan egyik lábáról a másikra állt.

Amikor ide belépett, a gyomra egyszerre fölemelkedett, olyan rosszul érezte magát, hogy azt hitte, azonnal összerogy. Valami kimondhatatlan bűdösséget érzett, mint a patikában, éles, hideg szagot, mely egyre jobban facsarta az orrát, kavarta belét. Vizyné a zongorájában kámfort tartott, hogy a molyok ne rágcsálják a vattás hangkalapácsokat. Anna nem tudta, honnan származik ez az orvosság, csak azt tudta, hogy nem bírja ki, csak azt tudta, hogy már az első pillanatban ki akart szaladni, és ha egészséges ösztönére hallgat, akkor köszönés és istenhozzád nélkül elrohan, menekül, le a lépcsőkön, az utcákon, s fut, meg sem áll hazáig, a kajári tarlóföldekig.

Nagybátyja azonban mellette volt, s ő moccani sem mert.

Tekintetét mégis fölemelte annyira, hogy látta Vizyné cipőjét, harisnyáját, a falon az ingaórát, mely ébenfatokjában járt, s egyenletes ketyegéssel zsibbatag-úri csöndet szítált az ebédlőre. Már a szalonba is bepillantott olykor-olykor. Itt a tükörben képek színes gomolyaga forgott. Hosszú, alacsony hencser nyúlt el, torontáli piros szőnyeggel takarva, melyen a délután lobogó máglyát gyújtott. Ilyesmit sem Wildéknél, sem Bartoséknál nem látott. Káprázva, szédelegve nézegette ezt, mikor időnként fölvetette szemét. Úgy tetszett, hogy elvarázsolt kastélyba került.

– Az a kérdés – szólalt meg Vizyné —, hogy van-e kedve a helyhez? Micsoda? – firtatta, mikor a lány ismét nem válaszolt.

Anna ekkor alig láthatólag – könnyedén és szomorúan – vállat vont.

Vizyné előtt elsötétült a világ. A lázadás e csendes cselédmozdulata, melyet annyira ismert, egy pillanat alatt porba döntötte reményét, mindazt, amit eddig oly fáradságosan épített. Elhatározta, hogy most szigorú lesz, kenyértörésre viszi a dolgot.

– Tessék? – kérdezte gúnyosan. – Nálam nem így szokás felelni. Ha nincs kedve, fiam, a helyhez, akkor itt a könyve – és a cselédkönyvet az asztalra ejtette, úgyszólván az csappant. – Mehet, Isten hírével.

– Nem úgy értette az Anna – mentette Ficsor. – Ugye, Anna, nem úgy értetted?

– Hát hogy értette?

Csönd volt.

Vizyné és Ficsor várt a válasza.

– Van – rebegte hangtalanul Anna, aki úgy értette, hogy neki mindegy, hiszen mindenütt csak dolgozni kell.

– Az más. Beszéljen értelmesen és tisztességesen. Ahogy úriházban szokás. Ha megbecsüli magát, itt jó dolga lesz.

– Itt jó dolgod lesz – sietett Ficsor a méltóságos asszony segítségére, hogy közös erővel bírják elhatározásra.

– Csak mi ketten vagyunk. Én meg az uram. Gyermekek nincsenek – s önkéntelenül a falon lévő fotográfiára pillantott, és a szokott eszelős mozdulatával végigsimította borostyánsárga haját, mintha nehéz volna a kontya, mintha szétrepedne alatta a koponyája. – Aztán nálam nem úgy van, mint másoknál. A kenyér szabad. Annyit ehet, amennyit akar. Hallottam, hogy a régi helyén csak rántottlevest reggelizett. Itt minden reggel kávét kap. Meleg kávét. Vasárnap tészta, hetente kétszer hús. Ha pedig jól viseli magát, hébe-hóba egy pár cipőt is ajándékozok. Vagy egy ruhát.

– Ruhát, Anna, ruhát – biztatta a házmester mosolyogva.

– És később majd meglátjuk. Esetleg – mindig ez volt az utolsó ütőkártya – kitaníttatom varrni is.

– Hallod, Anna? Hallod? Varrni. A méltóságos asszony kitaníttat varrni is. Csak légy szorgalmas. Úriemberekhez kerülsz. Mert ez nem olyan ház. Ennek nincs párja – valami nagyot akart mondani – az egész Krisztinában.

– Mikor áll be?

– Mindjárt – mondta Ficsor.

Vizyné erre nem számított: csak holnapra várta.

– Elintéztem velük – dicsekedett a házmester —, mert amit én egyszer megígérek, méltóságos asszony...

– Hol a batyuja?

– Lenn, nálam.

– Hozza föl – utasította Ficsort.

Megvárta, míg kiér a házmester. Akkor a cselédhez lépett, oly közel, hogy arca az ő arcát súrolta.

Anna ijedten fölnyitotta nagy, bágyadt szemét.

Szeme kék volt, de nem csillogó, inkább tejeskék, violáskék, mint a Balaton vize, párás, nyári hajnalon.

Most látta először Vizynét: egy sápadt, nagyon magas, jéghideg nő meredt eléje, aki – nem tudta miért – egy ismeretlen madárhoz hasonlított, szétborzolt, fényes dísztollakkal. Hátrált az ajtó felé.

Vizyné, hogy az előbbi kis összezörrenést elsimítsa, s főképp, hogy végre hallja a hangját is – mert eddig a lány csak egyetlen szót ejtett ki, azt hogy: *van* —, emberi nyomatékkal kérdezte:

– Mi az édesapja?

– Cseléd.

– Hol cseléd?

– Az uraságnál. Béres.

– Földmíves. És van valamije? Háza, földje, disznaja?

– Semmi.

– De búzát azt kap? Ah, maguk ma jobban élnek, mint mi. Az anyja?

– Nyanya – és itt elcsuklott a hangja.

– Mi az?

– Meghalt. Mostohám van – mondta elszoruló torokkal.

– Testvérei?

– Egy bátyám.

– Az is földmíves?

– Most jött haza.

– A háborúból?

– Nem. Francia fogságból – s vonogatta a vállát.

– Már megint. Ez nem illik. Mi igennel és nemmel felelünk. No, majd megtanulja.

Erre még volt idő. Nem is idomította tovább, hanem áttért a lényegre.

Bizalmasan, valamivel halkabb hangon kérdezte, mint nő a másik nőtől:

– Van szeretője?

Anna intett, hogy nincs.

Nem pirult el, de homlokát, a szép domború homlokát egyszerre elfutotta valami rózsaszín köd.

– Őszintén? Ne tagadja, mert úgyis rájövök. Ez a ház erkölcsös. Ide senkinek se szabad bejárni, se nappal, se éjszaka. A kulcsok különben is nálam. Ismerőse sincs?

– Nincs.

– Valakit csak ismer.

– A Ficsorékat – szünet. – Meg a Wildné nagyságos asszonyt – szünet. – Meg a Cifkánét, a Bartos úr ángyát.

– A sógornőjét? Azt az erős, magas asszonyt, aki náluk lakik?

– Azt.

– Különben senkit?

– Senkit.

– Jobb is. Csak elrontják. Nem mondom, ha valakije jön. Az apja, vagy a bátyja. Akkor engedélyt kér, hogy találkozhassék velük. Különben minden második vasárnapja szabad. Délután háromtól hétig. De hétkor már itthon kell lennie.

Ficsor sovány batyucskát hozott föl, kockás kendőbe kötözve.

Vizyné – élve úrnői jogával – kibontotta. Mindig batyuvizsgálás alkalmával győződött meg először, hogy lop-e majd az új cseléd.

Kevés holmit talált.

Néhány rongyos pamutzsebkendő, melyen nincs monogram – tehát valószínűleg nem lopta —, egy már erősen viselt, kék kartonruha, pár fejrevaló kendő, egy uraságoktól levetett férficipő, melyet valahonnan ajándékba kaphatott, egy kerek reklám-kézitükör, a cég jelzésével, egy vasfésű, még tele gubancos hajával.

Aztán egy horpadt, sárgapléh gyermektrombita, melyről piros bojt lóg.

Ezt kezébe vette, nézegette. Nem tudta elképzelni, hogy mire használhatja a trombitát a cseléd.

Katica nyitott be, magasra emelt fővel, egy megsértett hercegnő fölényes mosolyával, hogy a déli asztalt leszedje. Vizyné már nem engedte hozzányúlni. Kiküldte, és maga is utánament.

Távollétét Ficsor arra használta föl, hogy színvallásra bírja unokahúgát.

– No?

Anna hallgatott.

– Jó hely – mondta a házmester. – Prima hely. Gazdagok. Az övük a ház. Ez az egész ház. Az úr tanácsos. Méltóságosok.

Többet nem beszéltek.

A szegény emberek kedélytelen atyafisága fűzte őket egybe, kiknek a vérségi kapcsolat vajmi keveset jelent, mert nincsenek kedves, közös emlékeik, csak egymás mellett élnek, folyton dolgozva, önmagukba zárva, egymásnak áthatolhatatlanul, nagy távolságban.

Vizyné Katicát úgy akarta kilopni innen, mint a közkórházakból a kolerás halottat, hogy meg ne fertőzze a még egészségest.

Eléje lökte bérét, s azt mondta, hogy azonnal szedje batyuját.

Amíg csomagolt, a körmére nézett, hogy nem visz-e el valamit.

Katicának sem volt vastagabb batyuja, mint Annának, de önérzete az volt. Mielőtt elindult volna, gavalléros mozdulattal visszaadta a kötött lélekmelegítőt, melyet ajándékba kapott.

Ő is fertőzöttnek érezte mindazt, ami erre a házra emlékeztetné, ahol ennyire megsértették.

Az asszony elfogadta a lélekmelegítőt, aztán sarkára csapta az ajtót.

Visszajövet már egészen más hangon beszélt Annához, azon a hangon, melyen majd mindig beszél hozzá:

– Jöjjön, Anna, átadom a lakást. Szobáról szobára vezette.

– Ez itt a dolgozó. A könyveket naponta letörölgeti, de az íróasztalról semmit sem mozdít el, az úr finnyás a holmijára. Értette? Erre is roppant vigyázzon.

Egy kitömött bagoly bámult a lányra, sárga üvegszemmel.

Anna pár lépésnyi távolságból követte Vizynét és Ficsort, lógáza batyuját.

– Az ebédlőt már látta. Ez a szennyosláda. Az a szekrény természetesen majd kikerül innen.

A szalonban így szólt:

– No, erre is ráfér a takarítás. Majd kirakjuk. A zongorát valamivel előbbre húzzuk. Lesz dolog, annyi bizonyos.

Anna a piros szőnyeggel takart hencser mellett állott, úgy rátapadt a zongorából kiáradó kámforszag, hogy halottfehér lett. Vizyné és Ficsor már a hálóban volt. Csak azt hallotta, amint az asszony sürgette:

– Miért nem jön? Furcsa lány – szólt oda Ficsorhoz. – Eleinte bizony nehéz lesz veled.

A hálóból kis futórózsákkal mintázott sárga tapétaajtó nyílt a sötét, nyirkos fürdőszobába, ahol búsan locsogtak az elrontott csapok.

– Oltsa el a villanyt – parancsolt Annának. – Ugorjon, fiam. Egy-kettő. Ha valahonnan kimegy, mindig oltsa el. Nem szabad pocskolni ebben a drága világban. És az ajtót is csukja be maga után. Egy fáradtság. Léghuzam van.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.